

Fredagen den 23 mars

Kl. 10.00

§ 1 Justerades protokollen för den 15 innevarande månad.

§ 2 Meddelande ang. val av en riksdagens ombudsman

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag får meddela att vid början av kammarens sammanträde onsdagen den 28 mars kommer att anställas val av en riksdagens ombudsman.

§ 3 Meddelande ang. plena den 28–30 mars

Herr TALMANNEN anförde:

Såvitt nu kan bedömas blir det nödvändigt att anordna kvällsplena onsdagen den 28 och torsdagen den 29 mars, då sammanträdena börjar kl. 10.00 respektive kl. 12.00. Fredagen den 30 mars hålles bordläggningsplenum, som börjar kl. 13.00 eller 15.00 beroende på antalet interpellationssvar.

§ 4 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner

- nr 41 till näringsutskottet,
- nr 44 till finansutskottet,
- nr 49 till skatteutskottet,
- nr 56 till inrikesutskottet,
- nr 57 till näringsutskottet,
- nr 60 till inrikesutskottet,
- nr 62 till lagutskottet,
- nr 64 till näringsutskottet,
- nr 74 till justitieutskottet och
- nr 79 till näringsutskottet.

§ 5 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 62 och 63.

§ 6 Utgifterna på driftbudgeten inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 1 i anledning av propositionen 1973:1 i vad avser utgifterna på driftbudgeten för budgetåret 1973/74 inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Fredagen den
23 mars 1973

Lantbruksrepre-
sentanter

Herr TALMANNEN yttrade:

Överläggningen rörande punkten 1 får omfatta även punkterna 2 och 3. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga nu nämnda punkter.

I det följande redovisas endast den punkt, vid vilken under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 2

Lantbruksrepresentanter

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1973:1 bilaga 11 under punkten A 2 (s. 13 i utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden) föreslagit riksdagen att till Lantbruksrepresentanter för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 773 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1973:325 av herr Israelsson m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen till regeringen hemställde om en utökning av antalet lantbruksrepresentanter i utlandet och en sådan placering av dessa att väsentliga områden av de socialistiska länderna och länderna i tredje världen täcktes av deras verksamhet samt

1973:1399 av herr Johansson i Holmgården m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om att en tjänst som lantbruksrepresentant med uppgift att följa utvecklingen på jordbruks- och livsmedelsområdet i Sovjetunionen och de östeuropeiska staterna snarast inrättades, och att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om att en tjänst som lantbruksrepresentant inrättades i Japan med uppgift att följa utvecklingen på jordbruks- och livsmedelsområdet även i angränsande länder.

Utskottet hemställde

att riksdagen

1. i anledning av motionerna 1973:325 och 1973:1399, båda motionerna såvitt nu var i fråga, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande utlandsrepresentationen på jordbruks-, skogsbruks- och livsmedelsområdet m. m.,

2. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och, såvitt i övrigt var i fråga, motionerna 1973:325 och 1973:1399 till Lantbruksrepresentanter för budgetåret 1973/74 anvisade ett förslagsanslag av 1 023 000 kronor.

Reservation hade avgivits

1. av herrar Mossberger, Persson i Skänninge, Hedström, Magnusson i Tanum och Augustsson samt fru Lindberg och fru Theorin (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen

1. i anledning av motionerna 1973:325 och 1973:1399 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande utlandsrepresentationen på jordbrukets område m. m.,

2. till Lantbruksrepresentanter för budgetåret 1973:74 anvisade ett förslagsanslag av 773 000 kronor.

Nr 52

Fredagen den
23 mars 1973

*Lantbruksrepre-
sentanter*

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Vid denna punkt i jordbruksutskottets betänkande nr 1 har vi haft att behandla ett par motioner, nämligen 325 och 1399, i vilka krävs utökning av antalet lantbruksrepresentanter i utlandet, speciellt i öststaterna.

I motionen 325 anför motionärerna att lantbruksrepresentanternas placering för närvarande är ensidig och endast täcker den kapitalistiska delen av världen. I den del av världen där den överväldigande majoriteten av världsbefolkningen bor och som utgöres av de socialistiska länderna och den s. k. tredje världen har vi inga lantbruksrepresentanter, förklarar motionärerna. De hemställer därför om en utökning av lantbruksrepresentationen i utlandet.

Till detta vill jag säga att den omständigheten att några lantbruksrepresentanter för närvarande inte finns i den socialistiska delen av världen icke är uttryck för att vi ej skulle intressera oss för kunskapsutbyte med denna del av världen inom jordbruk, skogsbruk, fiske och miljövård. På svenska ambassader där lantbruksrepresentanter ej finns handlägges dessa frågor av den ordinarie personalen från UD. Därutöver har när det gäller öststaterna speciella arrangemang vidtagits. I de bilaterala samarbetsavtalen som Sverige slutit med öststaterna har tillskapats kanaler för ekonomiskt, tekniskt och vetenskapligt utbyte som även täcker jordbruk, skogsbruk, fiske och miljövård. Särskilda arbetsgrupper har tillskapats, bl. a. en grupp tillsammans med Sovjetunionen rörande miljövårdsfrågor. Skogs- och lantbruksakademien har sedan länge ett livligt samarbete med myndigheter i öststaterna, särskilt Sovjet och Polen, beträffande Sovjet sedan 1965 reglerat i ett avtal med det sovjetiska lantbruksministeriet. År 1971 tillkom ett särskilt avtal om samarbete rörande skogsvård och skogsbruk mellan akademien och statskommittén för skogsbruk. Över nionde huvudtiteln ges också medel för utbytet med Sovjet. Akademien får ett särskilt administrativt bidrag för att sköta öststatsutbytet. När det gäller utvecklingsländerna, den s. k. tredje världen, är det mera fråga om ett ekonomiskt, tekniskt och vetenskapligt bistånd än om ett utbyte. SIDA är synnerligen aktivt när det gäller svenskt bistånd på ifrågasvarande områden, och biståndsattachéer finns på ett stort antal svenska ambassader i tredje världens huvudstäder.

I motionen 1399 hemställs om förstärkt utrikesrepresentation på jordbruks- och livsmedelsområdena, vilket ju är ungefär samma krav som i motionen 325. De problem som väntas uppstå för den svenska jordbruksexporten till följd av avtalet med EEC, numera EG, har redan aktualiserats av Sverige vid den s. k. blandade kommitténs enligt EEC-avtalet möte den 2 februari 1973. Vissa bilaterala överläggningar inom ramen för rest-EFTA har redan inletts.

Under 1960-talet genomfördes vissa förändringar avseende våra lantbruksrepresentanter. I fråga om uppgifterna försköts tyngdpunkten från den tidigare icke oväsentliga rent exportfrämjande verksamheten till förmedlingen av uppgifter och data liksom analyser av utvecklingen. I

Fredagen den
23 mars 1973

*Lantbruksrepre-
sentanter*

samband härmed reducerades också antalet lantbruksrepresentanter till nuvarande tre. Slutligen skedde en omplacering främst med tanke på de nya krav som integrationsarbetet i Europa ansågs medföra. Det är därför inte säkert att det är riktigt att nu omedelbart placera en man i Moskva.

När det gäller informationer om marknadsförhållanden och teknisk utveckling m. m. på jordbruks- och livsmedelsområdet i Japan och angränsande länder tillgodoses för närvarande behovet inom ramen för utrikesrepresentationens allmänna rapportering.

Reservanterna anför emellertid liksom föregående år att utvecklingen bör noga följas. Det kan visa sig ändamålsenligt och klokt att placera en särskild representant i Nairobi, dit bl. a. miljövärdsskretariatet inom FN kommer att förläggas. Den frågan kan bättre bedömas när arbetet inom miljövärdsskretariatet pågått en tid. Det kan därför inte vara klokt att nu binda regeringen vid en representant på en bestämd plats, som utskottet föreslagit skall vara Moskva.

Herr talman! Med dessa få ord ber jag att få yrka bifall till reservationen vid punkten 2.

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Herr talman! Hittills har den svenska handeln med jordbruks- och trädgårdsprodukter huvudsakligen varit riktad västerut, under det att handeln med östeuropeiska stater har varit ganska sparsam. Det finns emellertid anledning att nu söka kontakter österut i större utsträckning än tidigare. En av anledningarna är att jordbruket sannolikt kommer att förlora genom det avtal som vi slutit med den s. k. EG-marknaden. Jordbruket var lojalt då det gällde att slå vakt kring vissa krav i samband med denna vår anslutning, och därför tycker jag att man kan anse det vara en moralisk skyldighet för statsmakterna att så långt möjligt försöka kompensera jordbruket för de förlorade avsättningsmöjligheterna på den marknaden.

När herr Mossberger vill göra gällande att den s. k. blandade kommittén, som inrättades i samband med EG-avtalet, skulle bevaka de här intressena, så är det nog litet felaktigt. Kommittén har endast till uppgift att administrera det avtal som har träffats. Däremot har den inte till uppgift att försöka utvidga denna marknad så att nya möjligheter till avsättning skapas. Herr Mossbergers argument håller alltså inte i det här sammanhanget.

Vi har inte sett några egentliga initiativ från statsmakternas sida i syfte att underlätta för jordbruket att finna marknader på andra håll i stället för dem som vi har förlorat. Vi skall naturligtvis inte ge upp hoppet att kunna öka handeln även västerut, men det kräver säkerligen framöver mycket större påpasslighet än vad som krävts tidigare. Vårt jordbruksrepresentanter i Bonn och Bryssel får med stor säkerhet ett ökat ansvar och större arbetsuppgifter än tidigare. Därför är det knappast hållbart när reservanterna gör gällande att vi skulle kunna minska denna representation och göra vissa omplaceringar. Det strider, tycker jag, mot allt sunt förnuft. Om en arbetsuppgift blir svårare än tidigare, skall man inte minska kapaciteten för den.

Som väl är, har det lyckats jordbruket självt att skaffa nya

affärsförbindelser österut, och man vill hoppas att vi får behålla dem. I fjol klagades det mycket över att vi hade fått ett stort spannmålsöverskott, men tack vare att vi kunde träffa ett avtal med Sovjetunionen kunde vi i hög grad avlasta överskottet dit. Om vi skall kunna uppehålla handeln -- och det hoppas jag vi kan i fortsättningen -- så behövs dock fasta replipunkter där borta.

Jag kan också nämna att vi förra året lyckades avsätta betydande mängder jordbruksprodukter till Japan.

Dessa nya marknader österut bör, menar jag, betraktas som lika naturliga som dem vi har och har haft västerut. Mätt i befolkningstal är faktiskt den marknad som kan öppnas österut större än den vi tidigare haft åt väster.

Nu är det emellertid inte bara för bevakningen av jordbruksekonomiska intressen som en lantbruksrepresentant för öststaterna är önskvärd. Vi har ett betydande intresse av att skapa kontakt även på miljövårdens, naturvårdens och näraliggande områden, inte minst med Sovjetunionen. När jordbruksutskottet år 1971 besökte Sovjetunionen, fann vi där ett betydande intresse för naturvårds- och miljövårdsfrågorna. Vi fann också en vilja att söka samarbete med vårt land på de punkterna. Därför bör de kontakter som redan har tagits förstärkas. Vad alltså reservanternas representant nyss sade om de tidigare förbindelserna på det området stärker ju snarare just vad utskottsmajoriteten anför -- att vi behöver mer fasta förbindelser och inte bara, som reservanterna säger, kanaler österut. Det behövs, som jag sade, i stället fasta replipunkter österut.

Det sker också i öststaterna, liksom naturligtvis i världen i övrigt, tekniska framsteg på olika områden. Vi hade vid det tillfället möjligheter att bevittna framstegen på exempelvis vattenförsörjningens område. Det är nog inget tvivel om att man på det området har en mer avancerad teknik där borta än vi kan uppvisa hos oss. Därför kommer en lantbruksrepresentant t. ex. i Moskva att få ett betydande arbetsområde och vara till stor nytta för vårt land.

Det är mot bakgrund av dessa fakta vi skall se jordbruksutskottets begäran om en ny representant, lämpligen placerad i Moskva, utöver dem vi tidigare har på västsidan.

Herr Mossberger sade nyss att man också kunde räkna med att Sverige så småningom skulle utse en representant i Nairobi, därför att miljövårdssekreterariatet kommer att förläggas dit. Ja, det må vi gärna göra, men det är väl ändå litet haltande att rubricera denne som ett slags lantbruksrepresentant. Han får i stället betraktas som en specialdestinerad miljövårdsrepresentant. Det kan inte vara riktigt att jordbruket skall belastas -- om jag får använda det uttrycket -- med representanter för andra uppgifter och att dessa skall påverka en behövlig förstärkning av de lantbruksrepresentanter vi har nu och deras vedertagna arbetsområde.

Förslaget om en miljövårdsrepresentant i Nairobi har inte framförts i utskottet, och utskottet har alltså inte kunnat ta någon ställning till den tjänsten. Men om förslaget framförts i utskottet är det möjligt att det hade vunnit bifall, vid sidan om den representant vi begär i Moskva. Men denna tjänst i Nairobi kan lämpligen effektueras t. ex. vid nästa års riksdag.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! För att spara tid kan jag i stort sett instämma i de synpunkter som utskottets värderade ordförande här redovisat när det gäller den förstärkning av utrikesrepresentationen på jordbruks-, livsmedels- och miljövårdsområdena som utskottet föreslagit.

Frågan har, som sagt, behandlats tidigare både i utskottet och i riksdagen, och utskottet skrev förra året mycket positivt i anledning av en framställning motsvarande den som nu föreligger. Vi kan emellertid bara konstatera att ingenting hänt sedan dess i anslutning till denna positiva skrivning.

Behovet av nya kontakter har också ökat sedan dess. Vi har bl. a. fått beslutet om EG och Europamarknadens utvidgning, som gjort att svårigheten för avsättning av jordbruksprodukter inom denna marknad för Sverige är större än tidigare. Vi måste alltså söka nya kontakter för att få en marknad för avyttring av vårt överskott på jordbruksprodukter.

I förra årets utskottsbetänkande angående lantbruksrepresentanter i öststaterna skrev utskottet bl. a., att en sådan utökning skulle vara väl motiverad. Denna motivering är i dag ännu starkare. Vi behöver en ny marknad. Vi är många som frågar oss om vi inte hade kunnat få ett helt annat pris på de stora kvantiteter spannmål som vi sålde till Sovjet, om vi hade haft en lantbruksrepresentant i Moskva som närmare känt till att Sovjet på grund av missväxt måste köpa mycket stora mängder spannmål. Jag tror att det är betydelsefullt att komma ihåg detta när vi tar ställning till denna fråga.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c):

Herr talman! Med hänsyn till vad hittills anförts skall jag inte uppta tiden länge.

Det är tredje året som vi har väckt en motion med detta innehåll. Även de båda föregående åren har utskottet skrivit mycket välvilligt, men vi har inte sett något resultat därav. Därför gör utskottet i år en mera bestämd skrivning om en lantbruksrepresentant i första hand i Moskva.

När vi ser detta som en väsentlig fråga är det mot bakgrunden av att de kontakter som vi i stor utsträckning har saknat med östländerna i dag är synnerligen aktuella och måste skapas på grund av jordbrukets problem med avsättningen av den överskottsproduktion som alltid kommer att finnas. Vi kan aldrig så exakt avväga vår produktion att vi inte på någon del av den kommer att få väsentliga överskott. Dessa överskott skall avsättas, och då måste möjligheter skapas att finna nya marknader. Vi har fått vissa kontakter i öststaterna; de har varit värdefulla. Vi har fått vissa kontakter i Japan; det har kostat jordbruket rätt stora pengar men det har lett till vissa resultat.

Det är emellertid inte bara fråga om en avsättning, det är också fråga om möjligheter att få bättre kontakter för att få insyn i den produktion som finns i dessa länder. I framför allt öststaterna förekommer en

storproduktion av omfattande mått. Vi har från olika håll varit angelägna om en storproduktion även i vårt land för att få fram billigare produkter. Vi vet att sådan storproduktion kan åstadkomma miljöproblem av ansevärd mått, och det måste därför vara väsentligt att vi får möjlighet att ta del av de resultat som kommer fram vid storproduktion i andra länder. Kanske vi på det sättet kan slippa ifrån många av de miljöproblem som storproduktionen åstadkommer.

Herr Mossberger säger att visst har vi intresse av vad som händer i öststaterna, och vi har ju arbetsgrupper där som försöker ta del av vad som sker. Med den fasta anknytning som en lantbruksrepresentant ger har vi emellertid mycket större möjligheter att få fram vettiga resultat av de här arbetsgruppernas arbete.

Herr talman! Jag skall inte upprepa vad som tidigare har sagts utan ber med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan vid punkten 2.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! I vpk-motionen nr 325 för i år tas frågan om Sveriges lantbruksrepresentanter i utlandet upp till granskning. Vi konstaterar att de tre representanter som finns fortfarande är placerade i Bonn, Bryssel och Washington och att denna placering ger en snedfördelad och otillfredsställande täckning av de områden i världen som Sverige rimligen borde vara intresserat av.

Av vad som hittills framkommit beträffande Sveriges lantbruksrepresentanter i utlandet tyder inget på att deras verksamhet skulle vara av mindre betydelse. Tvärtom förefaller dessa representanters verksamhet vara betydelsefull såväl för Sverige som för de länder de har att bevaka.

I motionen yrkas att antalet lantbruksrepresentanter i utlandet utökas och att representanterna ges en sådan fördelning i världen att även väsentliga områden av de socialistiska länderna och länderna i tredje världen täckes.

Både motionen 325 och motionen 1399, som har likartade yrkanden, har fått en mycket välvillig behandling av jordbruksutskottet. Utskottet framhåller: "I vad gäller en förstärkning av den svenska utlandsbevakningen i fråga om utvecklingen på jordbruks-, skogsbruks- och livsmedelsområdet och beträffande miljövården inom de östeuropeiska staterna synes motiven härför sedan föregående år ha erhållit ökad tyngd." Utskottet betonar också att behovet av att följa utvecklingen på de nämnda områdena i Asien och andra delar av världen blivit alltmer uttalat.

Liksom år 1972 föreslår utskottet att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande Sveriges lantbruksrepresentanter i utlandet. Men härutöver begärs att förslagsanslaget i budgeten för budgetåret 1973/74 uppräknas med 250 000 kronor till 1 023 000 kronor för att möjliggöra en utökning redan under nästa budgetår.

Herr talman! Jag är nöjd med den behandling som motionen 325 fått i jordbruksutskottet och yrkar därför bifall till utskottets hemställan under punkten 2 i betänkande nr 1.

Fredagen den
23 mars 1973

*Lantbruksrepre-
sentanter*

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Utskottets värderade ordförande sade att mitt påstående om den blandade kommittén inte var riktigt. Det är möjligt att man kan göra den tolkningen, men när kommittén kom till hade den i alla fall det uppdrag som jag nämnde, och det är inte uteslutet att den kan ha det även nu. Kommittén sysslar ju med marknadsinformation, och det är väl ändå en fråga som är angelägen i sammanhanget. Men jag kan medge att någon försäljare är kommittén givetvis inte.

Herr Hansson i Skegrie sade vidare att vi inte hade diskuterat frågan om en representant i Nairobi i utskottet. Det är väl inte riktigt sanning. Diskuterad var saken kanske inte i så stor utsträckning, men förslaget var dock framfört av bl. a. fru Maj Britt Theorin. Kanske hade det varit lämpligare att säga det. Men detta kom som sagt inte längre än till en framförd tanke, så jag kan erkänna att det inte förelåg något direkt förslag. Om vi hade fört fram det, säger herr Hansson, skulle man ha kunnat ta upp även den frågan och besluta vid sidan av det övriga. Detta hade betytt att vi hade utökat representationen ytterligare, och det kan ju ändå inte vara meningen.

Till sist, herr talman, vill jag säga att den här koalitionen som har uppstått mellan den borgerliga gruppen och vpk gör att det kanske inte finns så stor anledning att fortsätta debatten längre, då dessa grupper är överens och frågan därmed delvis är avgjord. Men jag förstår att centern och folkpartiet känner sig rätt till freds, för nu gör de ju skäl för benämningen verkligt mittenparti. De har säkrat den högra flanken genom moderata samlingspartiet, och de har täckt den vänstra flanken genom vpk:s ställningstagande.

Jag kan ändå inte riktigt förstå att moderata samlingspartiet i denna fråga så helhjärtat sluter upp. Moderata samlingspartiet har ju vid flera tillfällen varit förespråkare för en sparsam linje i landets ekonomi, och nu tycks man ha släppt den tanken. Moderata samlingspartiet brukar ju i alla fall inte vilja gå i någon fälla, och därför är jag litet förvånad över att moderaterna nu så där utan vidare kan vara med om att öka detta anslag med 250 000 å 300 000 kronor utöver vad departementschefen har föreslagit. Skall de följa sin vanliga linje så hoppas jag att de vid den kommande omröstningen stöder reservanternas förslag, vilket betyder att vi ger Kungl. Maj:t och jordbruksministern tid att fundera ett slag på var man bäst bör placera – eller kanske rent av bäst kan dra nytta av – en utlandsrepresentation på jordbrukets område.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Herr talman! Det där talet av herr Mossberger om en koalition -- som han säger -- med vpk skorrar litet illa i öronen när jag hör detta från det hållet, där man ju gång på gång söker tröst hos vpk för att över huvud taget få igenom någonting i den här riksdagen. Nog har väl vpk rätt att tänka och handla självt, åtminstone utan att det skall ske på order från regeringspartiet. Jag hoppas att det är så i alla fall.

Herr Mossberger säger att frågan om en tjänst i Nairobi inte var framförd annat än i debatten. Ja, men om det hade funnits en motion

från regeringspartiet – det var så jag menade – så skulle vi ha behandlat den, och jag tror att den då hade vunnit i utskottet. Men hur mycket är det inte som förs fram i debatterna i utskottet och som man inte kan ta upp i yrkanden! Det är mycket som sägs på det sättet.

Sedan vill jag gärna inhämta den tolkning som herr Mossberger gav åt den s. k. blandade kommittén, för det råder väldigt delade meningar om vad den har att betyda. De informationer jag har fått går i den riktningen att denna blandade kommitté har endast administrativa uppgifter – att handlägga det avtal som har träffats och rätta till sådana detaljer som där kan komma på sned. Men den har inte till uppgift att, såsom här menas, söka nya marknader utöver vad man har kommit överens om. Men är det som herr Mossberger säger, så hoppas jag att regeringen ger sådana order till den blandade kommittén att den får denna uppgift.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! Herr Mossberger gjorde ett angrepp på moderata samlingspartiet för dess ställningstagande i den här frågan. Jag vill bara säga att vi har anslutit oss till förslaget därför att vi anser att det är ekonomiskt nödvändigt för landet att skapa nya marknader, när vi mister en stor del av de gamla marknader som vi haft för våra överskottsprodukter. Vi tror att det är ekonomiskt riktigt att göra på detta sätt, och därför har vi yrkat bifall till förslaget.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten särskilt mycket. Jag vill bara säga att för oss inom vpk gäller det endast att ta ställning för vår motion, och det har vi gjort. Att då tre borgerliga partier också stödjer den kan vi tyvärr inte göra så mycket åt.

Det förekom ju senast i går att socialdemokraterna tillsammans med moderata samlingspartiet vann en votering, så det här är ingen större sensation, herr talman.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Mossberger m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Mossberger begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Mossberger m. fl.

Fredagen den
23 mars 1973

Jordbrukets ratio-
nalisering, m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Mossberger begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	--	142
Nej	—	124
Avstår	—	2

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4

Jordbrukets rationalisering, m. m.

Herr TALMANNEN anförde:

Överläggningen rörande punkten 4 får omfatta även punkterna 5–21. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga nu nämnda punkter.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 7 (Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.)

Kungl. Maj:t hade under punkten B 4 (s. 21–22) föreslagit riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1973/74 statsbidrag beviljades till jordbrukets rationalisering intill ett belopp av 20 000 000 kronor,
2. till Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 19 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1973:1400 av herr Johansson i Holmgården m. fl. (c) vari föreslagits att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring i gällande bestämmelser att statsbidrag för täckdikning kunde utgå i samtliga fall där åkerjorden i fråga bedömdes bli bestående på längre sikt samt där investeringen i företaget uppgick till minst 10 000 kronor och att den för s. k. särskild rationalisering gällande högre bidragsprocenten skulle tillämpas inom de delar av landet där sådan verksamhet bedrevs samt

1973:1409 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl. (c).

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. lämna motionen 1973:1400 utan åtgärd,
2. lämna motionen 1973:1409 utan åtgärd,
3. medge att under budgetåret 1973/74 statsbidrag beviljades till jordbrukets rationalisering intill ett belopp av 20 000 000 kronor,
4. till Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 19 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits

2. av herr Jonasson (c), fru Anér (fp) samt herrar Larsson i Borrby (c) och Johansson i Holmgården (c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1973:1400 godkände vad reservanterna anfört om statsbidrag till täckdikning.

Punkten 15 (Främjande av rennärigen)

Kungl. Maj:t hade under punkten B 15 (s. 34–40) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för katastrofskadeskydd för rennärigen som i statsrådsprotokollet förordats,

2. till Främjande av rennärigen för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 630 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1973:205 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m) vari hemstälts att riksdagen beslutade att AMS-medel fick användas för bidrag till samernas egna anläggningar för turism och fiske och andra liknande näringar,

1973:207 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m) vari hemstälts 1. att katastrofskadeskyddet administrerades av Samefonden i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag, 2. att vissa nyttjanderättsförhållanden beträffande rennärigen stugor utreddes och att riksdagen beaktade vad i övrigt i motionen anförts,

1973:494 av herr Dahlberg m. fl. (s),

1973:501 av herrar Nilsson i Agnäs (m) och Nordgren (m) vari hemstälts att riksdagen beslutade bevilja Svenska samernas riksförbud ett anslag av 200 000 kronor för budgetåret 1973/74 för en förstärkning av konsulentverksamheten m. m.,

1973:803 av herr Takman (vpk) vari föreslagits att riksdagen skulle bevilja ett anslag på 200 000 kronor åt Svenska samernas riksförbund för förstärkning av dess konsulentarbete,

1973:1392 av herr Gustafsson i Byske m. fl. (c, fp) samt

1973:1431 av herr Sellgren m. fl. (fp) vari hemstälts att riksdagen under anslaget Främjande av rennärigen skulle anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 200 000 kronor förhöjt reservationsanslag av 830 000 kronor.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. anse motionen 1973:205 besvarad med vad utskottet i betänkandet anfört angående främjandet av sysselsättningen inom renskötseområdet,

2. lämna motionen 1973:494 utan åtgärd,

3. lämna motionen 1973:1392 utan åtgärd,

4. anse motionen 1973:207, yrkande 2, första att-satsen, besvarad med vad utskottet i betänkandet anfört,

5. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1973:207, yrkande 1 och yrkande 2, andra att-satsen, godkänna de riktlinjer för katastrofskadeskydd för rennärigen som utskottet i betänkandet förordat,

Nr 52

Fredagen den
23 mars 1973

*Jordbrukets ratio-
nalisering, m. m.*

6. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionerna 1973:501, 1973:803 och 1973:1431 till Främjande av rennärningen för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 630 000 kronor.

Reservation hade avgivits

3. av fru Anér (fp) samt herrar Takman (vpk) och Strömberg (fp) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna 1973:501, 1973:803 och 1973:1431 till Främjande av rennärningen för budgetåret 1973/74 anvisade ett reservationsanslag av 830 000 kronor.

Punkten 20 (Bidrag till permanent skörde-skadeskydd)

Kungl. Maj:t hade under punkten C 8 (s. 49) föreslagit riksdagen att till Bidrag till permanent skörde-skadeskydd för budgetåret 1973/74 anvisa ett anslag av 30 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1973:507 av herr Persson i Heden m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen i fråga om skörde-skadeskyddet beslutade medge att ramen för de behovsprövade bidragen fastställdes till två procent av de utgående allmänna kontanta ersättningarna för skörde-skador eller, om beräkning enligt denna regel gav till resultat ett lägre belopp, lägst 800 000 kronor.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. lämna motionen 1973:507 utan åtgärd,
2. till Bidrag till permanent skörde-skadeskydd för budgetåret 1973/74 anvisa ett anslag av 30 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits

4. av herrar Antby (fp) och Jonasson (c), fru Anér (fp) samt herrar Larsson i Borrby (c), Krönmark (m), Johansson i Holmgården (c) och Leuchovius (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1973:507 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande ramen för utbetalning av behovsprövade skörde-skadebidrag.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c):

Herr talman! Jag vill här ta upp en fråga som jag har aktualiserat i motioner väckta under några tidigare riksdagar och som gäller anslag till täckdikningsverksamhet.

Som den nu gällande rationaliseringskungörelsen är utformad går det att få statsbidrag för täckdikning då dikningen görs i samband med en väsentlig strukturrationalisering i jordbruket eller, som det nu sägs, vid väsentligt tillköp av åkerjord. En jordbrukare som har åkerjord i tillräcklig utsträckning men inte vidtar några väsentliga rationaliseringsåtgärder kan följaktligen inte komma i åtnjutande av täckdikningsbidraget i

Fredagen den
23 mars 1973*Jordbrukets ratio-
nalisering, m. m.*

annat fall än att han gör en väsentlig investering.

Att jordbruket rationaliseras är något som man från samhällets sida anser vara ytterst väsentligt. Man kräver med andra ord att jordbrukarna skall bedriva sitt jordbruk så rationellt som möjligt. Och då spelar givetvis möjligheterna att använda moderna maskiner och redskap en väsentlig roll för att inte säga att de är helt avgörande. Men för att få ut så mycket som möjligt av sådana maskiner krävs utan tvivel att den åkerjord på vilken maskinerna skall användas inte är splittrad såsom den faktiskt är på de flesta håll, främst i mellanbygderna i vårt land och i Norrland.

Att täckdika betyder investeringar på stora belopp, och jordbrukarna har därför ofta inte ansett sig ha resurser att företa sådana arbeten. Men mot bakgrund av de krav som ställs på jordbrukarna att de skall bedriva sitt jordbruk rationellt anser jag det vara rimligt att också ge jordbrukare med sådan åkerjord som lantbruksnämnden bedömt som bestående åkerjord möjligheter att företa täckdikningar, även om dikningen inte sker i samband med ett tillköp eller en strukturrationalisering. En täckdikning är ju en rationalisering på lång sikt, och om nu en åkerjord skall bestå, så kan det inte vara rätt och riktigt att utesluta ägaren från möjligheterna att göra en sådan rationaliseringsinsats bara därför att vederbörande kanske är litet till åren och inte vill eller kan göra några våldsamt stora investeringar. Det är inte något större bevis på jämlikhet mellan människorna att ha en sådan rationaliseringskungörelse som vi för närvarande har. Man måste förstå en jordbrukare om han ställer sig frågande och undrar vad han egentligen skall göra, när han konstaterar att en granne efter ett tillköp får bidrag till täckdikning men han själv, som inte haft möjlighet att göra ett sådant tillköp, inte får stöd för täckdikningen, även om hans jord har bedömts som bestående åkerjord. I utskottets betänkande sågs att täckdikning visserligen är en rationaliseringsåtgärd men att det finns åtgärder som är angelägnare, om man skall satsa mera pengar på rationalisering. Nog skulle det vara rätt intressant att få en presentation av vilka åtgärder som är angelägnare, mera nödvändiga än just täckdikning för att man rationellt skall kunna bruka sin jord. Täckdikning är en grundförutsättning för att man skall kunna driva ett rationellt jordbruk och borde följaktligen ha hög prioritet när det gäller att ge stöd till rationaliseringsåtgärder.

Mot bakgrund av det sagda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr 2.

Herr MAGNUSSON i Tanum (s):

Herr talman! Såväl motionärerna som reservanterna framhåller att statsbidrag bör utgå till täckdikning av åker som bedöms bli bestående på längre sikt, oavsett om dräneringen sker i samband med en genomgripande och kapitalkrävande yttre rationalisering eller ej.

Reservanterna framhåller att det är lika nödvändigt att åkern är dränerad på ett tillfredsställande sätt som att ha tillräcklig areal jordbruksmark. Detta är förvisso sant. För den jordbrukare som är innehavare av ett till sin storlek bärkraftigt jordbruk men som icke har dränerat sina åkrar eller där dräneringen är så gammal att den icke längre är funktionsduglig bör det framstå som en mycket angelägen åtgärd att

genomföra dränering. Det är också riktigt, som herr Johansson i Holmgården sade, att statsbidrag till täckdikningsarbeten endast tillkommer de jordbrukare som utför täckdikningen i samband med en yttre storleksrationalisering.

Motionsyrkanden med begäran om statsbidrag till täckdikning har behandlats tidigare av riksdagen men icke föranlett någon åtgärd. Vad är då orsaken till att riksdagen avvisar begäran om statsbidrag?

Först och främst är detta en kostnadsfråga. Enligt lantbruksstyrelsens beräkning till förra årets riksdag måste bidragsramarna ökas med ett belopp av storleksordningen 15 miljoner kronor.

Täckdikning på åker av god beskaffenhet är en lönsam investering. Genom ökade skördar och bättre brukningsmöjligheter ger investeringen god återbäring, och därför kan täckdikning utföras utan att statsbidrag behöver utgå. Ett statsbidrag kan i vissa fall vara stimulerande och därigenom påskynda åtgärder för dränering, men jag utgår ifrån att intresset från jordbrukarna att förbättra sina åkrar skall vara avgörande.

Lantbruksnämnderna biträder jordbrukarna med att upprätta täckdikningsplaner och lämnar länegaranti för de kostnader täckdikningen medför. Jag delar lantbruksstyrelsens uppfattning att 15 miljoner kronor årligen i bidrag, om bidragsstödet skulle utökas, kan användas till angelägnare investeringar än att stödja täckdikning.

Herr Johansson i Holmgården frågade vad det är för åtgärder som skulle vara angelägnare än täckdikning. Jag utgår ifrån att statsbidrag skall lämnas för sådana åtgärder som är kostnadskrävande och föga lönsamma på kort sikt. Det finns många åtgärder som behöver vidtas på ett jordbruk vilka är mera angelägna än täckdikning. Täckdikning är en investering som ger utdelning redan på kort sikt.

Utskottet utgår från att lantbruksstyrelsen, såsom central förvaltningsmyndighet för ärenden om lantbruket och lantbrukets rationalisering, följer utvecklingen på området och föreslår de ändringar i gällande rationaliseringsbestämmelser som kan befinnas motiverade.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan under punkten 7.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c) kort genmäle:

Herr talman! Bara ett par ord i anledning av det sista herr Magnusson sade om att täckdikning är en lönsam åtgärd och att man följaktligen bör kunna klara den utan statsbidrag. Det är riktigt att täckdikningen är lönsam både på kort och på lång sikt. Med den jordbrukare som suttit på sin gård med massor av tegdiken har väl litet svårt att förstå att täckdikning inte skulle vara lönsam även när man gör en strukturrationalisering. Det måste väl vara minst lika lönande i det sammanhanget. Det ger följaktligen ingen som helst rättvisa om man bara hänvisar till att det är lönande. Vi får väl ändå hoppas att alla de rationaliseringsåtgärder som samhället medverkar till har tillkommit därför att de är lönande. Men det är väl alldeles klart att det inte för den jordbrukare som inte har möjlighet att tillköpa åkerjord, även om han skulle önska göra det, är mer lönande att täckdika än för den som har fått göra tillköp.

Fredagen den
23 mars 1973*Jordbrukets ratio-
nalisering, m. m.*

Herr MAGNUSSON i Tanum (s) kort genmäle:

Herr talman! Vid 1967 års riksdag fastlades de nuvarande rationaliseringsbestämmelserna. Bestämmelserna om bidrag – 25 procent och i vissa fall 40 procent – tillkom därför att det ansågs att kostnaderna för en genomgripande rationalisering var så höga att samhället borde stödja denna verksamhet. För den etablerade jordbrukaren föreligger ju inte samma förhållanden. Han har skaffat sig sitt jordbruk på ett annat sätt än genom sammanläggning av flera brukningsdelar. Han har alltså bättre förutsättningar att klara denna åtgärd, och han får stöd från samhället genom garantilån. Under den tid som amorteringen pågår skall avkastningen från jordbruket normalt öka och kostnaderna för exempelvis täckdikning återfås genom ökade inkomster.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! När den nya rennäringsadministrationen inrättades 1971 tillsattes 19 tjänster vid lantbruksnämnderna i Nottbottens, Västerbottens och Jämtlands län. Jag ser att jordbruksministern tittar oroligt på mig, men jag tänker inte nu fortsätta den debatt vi hade i början av förra året om principerna för tillsättningen av dessa tjänster – det var 19 samer som sökte tjänsterna men bara en av dem fick en sådan tjänst.

I detta sammanhang skall jag begränsa mig till att göra en rent numerär jämförelse mellan personalen på den så att säga officiella sidan och personalen på den samiska sidan.

För ökade arbetsuppgifter sammanhängande med förvaltningen av kronans marker ovan odlingsgränsen och med anledning av den svensk-norska renbeteskonventionen begärde lantbruksstyrelsen förstärkning av lantbruksnämnderna i Norrbottens och Västerbottens län med 3 assistenter. Kostnaden för detta skulle bli 206 800 kronor. Uppgifterna finns på s. 19 i bilaga 11 till statsverkspropositionen. Tjänsterna finns inte med i departementschefens förslag, men det är troligt att kravet återkommer. Det skulle alltså inte räcka med den personal som redan finns på den sidan.

I min motion har jag pekat på möjligheterna att reducera arbetsbördan för tjänstemännen i rennäringsadministrationen genom att föra över de tidskrävande jakt- och fiskeupplåtelseerna på samernas egen organisation. Samebyarna utgör nu ekonomiska föreningar. De börjar få i gång en sådan verksamhet att de med fördel skulle kunna överta sådana här uppgifter från lantbruksnämnderna.

I tjänst hos Svenska samernas riksförbund finns sedan ett par år tillbaka en enda samekonsulent. Denna tjänst är självfallet otillräcklig. Särskilt sedan den nya rennäringslagen trädde i kraft den 1 juli 1971 och samebyarna blev ett slags ekonomiska föreningar, här behovet av information och bistånd i många hänseenden varit stort. Till detta kommer att denna enda konsulenttjänst hänger i luften efter 1973 års utgång. Det var ett särskilt anslag på 150 000 kronor, varom beslut fattades 1971, som möjliggjorde anställandet av denna konsulent. Men pengarna är snart slut och sedan finns ingen konsulent på den sidan.

Till kostnaderna för Svenska samernas riksförbunds allmänna verksamhet utgår medel ur samefonden, dvs. medel som är samernas egna. För

Fredagen den
23 mars 1973

*Jordbrukets ratio-
nalisering, m. m.*

övrigt blir det medlemsavgifterna som får användas för riksförbundets verksamhet, som ju är helt inriktad på att tillvarata samebefolkningens intressen som etnisk minoritet.

I min motion, som sammanfaller med reservationen 3, begär jag för nästa budgetår 200 000 kronor till konsulentverksamhet i Svenska samernas riksförbunds regi, och jag vill, herr talman, yrka bifall till reservationen 3.

I detta anförande instämde herr Sellgren (fp).

Herr HEDSTRÖM (s):

Herr talman! I anslutning till punkten 5 i jordbruksutskottets betänkande vill jag anföra några synpunkter.

I länsprogram 70 ansåg länsstyrelsen i Norrbottens län det angeläget att statliga stödmöjligheter konstrueras för att stimulera olika typer av specialodlingar, bl. a. *bärodling*. Med smärre förändringar i gällande författningar borde det begränsade stödet kunna utgå till olika typer av specialodlingar. Handelsträdgårdar borde vidare kunna stödjas med bidrag åtminstone inom det inre stödområdet.

Tornedalens sysselsättningsproblem anges av länsstyrelsen vara av sådan dimension att det förefaller tveksamt om det kan lösas med befintligt regionalpolitiskt stöd. Inom ramen för "Projekt Tornedalen" hemställde därför länsstyrelsen i Norrbottens län i länsprogram 70 om medel till en utredningsgrupp med syfte att belysa möjligheterna till vidareförädling och marknadsföring av jordbruksprodukter från speciellt Tornedalen.

Jag vill först erinra om att statligt stöd till rationalisering av trädgårdsföretag kan utgå enligt kungörelsen om trädgårdsnäringsens rationalisering. Renodlade trädgårdsföretag är väl av mindre intresse i Tornedalen, men jag vill också påpeka att trädgårdsproduktion som kompletterande produktionsgren kan inräknas i begreppet jordbruksproduktion och således få stöd enligt de för jordbrukets rationalisering gällande bestämmelserna.

I motionen 775 år 1973 tas alltså upp frågor som lantbruksnämnderna handlägger i sitt normala arbete. Produkterna från bärodlingen i Tornedalen säljs för närvarande i stor utsträckning på främst den lokala färskvarumarknaden. Möjligheterna att basera en vidareförädling på den återstående produktionen är i dagens läge relativt begränsade. Som grund för vidareförädling och marknadsföring i rimlig skala krävs därför en ökning av produktionen, vilket kan tänkas kräva ett utökat stöd till producenterna, något som vi begärt att Kungl. Maj:t skall överväga i samband med prövningen av de statliga stödåtgärderna till jordbruket i norra Sverige. Företagarföreningen i Norrbottens län har också med medel från AMS kunnat anställa en jägmästare för att organisera upp bärodlingen. Producenterna har också kunnat få fraktbidrag på upp till 50 öre per kg, men kvantiteten var i varje fall i fjol, som jag redan nämnt, mycket begränsad.

Vad gäller vidareförädlingen och marknadsföringen som sådana kan de föreslagna utökade resurserna till den regionala stödverksamheten och

företagarföreningarna komma till hjälp. Här vilar självfallet också ett i varje fall moraliskt ansvar på jordbrukarnas föreningsrörelse, som dominerar livsmedelsindustrin i Norrbotten.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

I anslutning till punkten 15 i utskottets betänkande vill jag också säga några ord angående rennärningen.

På denna punkt har lantbruksstyrelsen i sin anslagsframställning för nästa budgetår begärt 300 000 kronor för upplysnings- och rådgivningsverksamhet inom rennärningen. Detta belopp har såväl departementschefen som utskottet tillstyrkt. Inom ramen för sina resurser bedriver lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnden en omfattande rådgivningsverksamhet i ekonomi, husdjursskötsel och andra frågor som rör rennärningen. Kurser hålls för funktionärer inom samebyarna och för medlemmar i dessa byar. En betydande del av kursverksamheten sker i samråd med och bekostas av arbetsmarknadsmyndigheterna. Jag kan nämna att totalt har under år 1971 och under första hälften av år 1972 ca 750 rennäringsutövare kunnat delta i denna rådgivningsverksamhet.

Lantbruksstyrelsen har också arbetat ut en plan för rådgivning på lång sikt. Denna plan är upprättad efter samråd med Svenska samernas riksförbund. Det är ostridigt att upplysning och rådgivning är ytterst angelägna uppgifter för att näringslivet inom samebyarna skall utvecklas i positiv riktning. Den uppgiften sköter lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna på ett fullt tillfredsställande sätt. Det kan knappast vara lämpligt att staten satsar budgetmedel på två olika organisationsapparater, som båda inriktas på samma ändamål. Om riksförbundet vill förverkliga sitt önskemål om en fast konsulenttjänst, kan det ske inom ramen för förbundets ordinarie verksamhet. Riksförbundet kan prioritera konsulenttjänster framför andra uppgifter. Till förbundet utgår omfattande bidrag ur samefonden. För verksamhetsåret 1972 beviljades sålunda ett bidrag på 300 000 kronor. För första halvåret 1973 har bidraget höjts till 190 000 kronor.

Med det anförda yrkar jag bifall till jordsbruksutskottets hemställan under punkten 15 i betänkande nr 1.

Herr TAKMAN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att förhållandena har förbättrats sedan den nya rennäringslagen kom till. Tidigare var det som bekant så och så. Men här föreligger ett mycket starkt önskemål från denna nationella minoritet att ha egna tjänstemän. Det har man i andra länder. Det skulle vara olyckligt, menar jag, om vi nu bygger upp en administration bestående praktiskt taget uteslutande av icke-samer och får denna tjänstemannastab som överhetspersoner på ena sidan och samerna på andra sidan.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Jag ber först att få instämma i vad herr Johansson i Holmgården yttrade och yrkade under punkten 7.

Under punkten 20 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen anvisa 30 miljoner kronor till permanent skördeskadeskydd. Av detta belopp föreslås att 1 procent av utgående stöd eller högst 600 000 kronor skall

gå till sådana jordbrukare hos vilka stort behov föreligger men till vilka stöd inte kan ges i den generella formen på grund av systemets allmänna konstruktion eller till följd av oförutsedda brister i detsamma. Detta bidrag utgår efter behovsprövning.

Erfarenheterna har nu visat att beloppet till behovsprövade bidrag är helt otillräckligt. Hela vårt skördeskadestydd har fortfarande stora brister. I områden där skördeskaderegeln inte slår ut kan det finnas många som har stora förluster men inte kan få ersättning den normala vägen. Det kan bero på att det är sådana marker som ger ojämna skördar. Om vi har ett skördeskadeområde, där man i allmänhet har torra marker men det finns någon som där har surare och tyngre markarealer, får denne markägare i händelse av mycket regn en mycket dålig skörd, medan de övriga har fått en god skörd. Där slår skördeskaderegeln då inte ut. Det kan också vara fråga om omvända förhållanden.

När skördeskadestyddet inte fungerar blir det många som kommer i kläm. Jag nämnde här ett exempel, som visar att skördeuppskattningsområdena i många fall kan vara för stora och inte anpassade efter de direkta förhållandena. Även om man eftersträvar att uppnå en förbättring, uppstår ändå sådana problem.

Det är svårt att få systemet att fungera även om man kan säga att det förbättras successivt, men det fattas mycket. Kanske det aldrig går att få det riktigt bra. Men i avvaktan på detta måste mera göras för att vi skall få så stor rättvisa som möjligt. Stora behov föreligger. Det kan vara fråga om en ung lantbrukare, som i starten får en mycket svag skörd. Han får då kanske förlora vad han lagt ned i kostnader och han blir utslagen som jordbrukare. De behovsprövade bidragen är för smått tilltagna.

Herr Persson i Heden, undertecknad m. fl. har väckt motionen 507, i vilken vi föreslår att riksdagen i fråga om skördeskadestyddet beslutar medge att ramen för de behovsprövade bidragen fastställs till 2 procent av de utgående allmänna kontanta ersättningarna för skördeskador eller om beräkningen enligt denna regel ger till resultat ett lägre belopp lägst 800 000 kronor. I reservationen 4 har utskottets samtliga icke-socialistiska ledamöter ansett det vara en mycket angelägen åtgärd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 4.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c):

Herr talman! Jag skall bara med några få ord beröra den diskussion som ägt rum beträffande täckdikningen. Det finns en grupp människor som man hittills inte har tänkt på i denna debatt, och det är de som arrenderar tillskottsjord till sin egen åkerareal. Det är ofta så att denna tillskottsjords ägare inte har så stort intresse av att lägga ner pengar på en täckdikning av denna åkerjord.

I min hemby har en jordbrukare fått ett tillskott på 20 à 25 procent av sin åkerareal genom att arrendera 20 à 25 tunnland öppen jord av domänverket. Denna jord är uppdelad på ett 20-tal tegar som väl lämpar sig för täckdikning, eftersom det då skulle bli två fält. Alla som driver jordbruk förstår vad detta skulle innebära dels från arbetsbesparings-synpunkt, dels från synpunkten att man skulle kunna komma betydligt tidigare ut på våren och arbeta med denna jord som nu är relativt

vattensjuk, och detta drar också med sig att man kommer ut tidigare på hösten för arbetet med skörden. Alla jordbrukare vet vilken fördel detta innebär. Men trots att det är fråga om ett mycket stort tillskott till jordbruket finns det inte möjligheter för en arrendator att få någon hjälp till denna täckdikning. Jag tycker att det bör vara rimligt att ta hänsyn till den tillskottsjord som många jordbrukare använder för att få ett större brukningsunderlag.

Jag har, herr talman, begärt ordet för att fråga utskottets talesmän om en sak. Jag har tillsammans med några kamrater väckt en motion liksom vi gjorde förra året när riksdagen fattade sitt beslut om stöd till vissa jordbruk med mjölkproduktion. Vi har nu vid riksdagens början i år väckt en ny motion i frågan. I denna motion har en nyhet tillkommit. Vi har framfört krav på att en brukare av en fastighet som inte är ägare till den också skulle kunna få bidrag och lån för de åtgärder det här gäller. Utskottet anför i sitt betänkande på s. 7 följande: "Enligt motionen bör vidare förenämnda statsbidrag kunna utgå också till brukare som ej äger vederbörande fastighet. I anledning härav vill utskottet anföra att detta under vissa förutsättningar redan torde vara möjligt beträffande de flesta slag av byggnadsåtgärder. Så t. ex. bör arrendator kunna erhålla statligt stöd till byggnadsinvestering, — — ". Utskottet slutar med att säga att detta yrkande därför inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Jag har här i min hand ett utlåtande från lantbruksnämnden i min hembygd som i flera fall gett bidrag till miljövårdande åtgärder. Av 30 ansökningar har nämnden bifallit 19 men avslagit 11. Den har gett bidrag för statligt stöd till mjölkproduktion i 16 fall och avslagit ansökningar i 12 fall. Man har 14 ansökningar som inte är behandlade, och det beror på att pengarna var slut vid det tillfället. Jag hoppas att man har fått mer nu.

Ansökningar avslås med bl. a. följande motivering: "Enär sökanden ej är ägare till brukningsenheten och därför ej kan uppbära statsbidrag enligt bestämmelserna i såväl 7 § kungörelsen om rationaliseringsstöd till vissa jordbruk med mjölkproduktion som 7 § kungörelsen om statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom jordbruks- och trädgårdsföretag finner lantbruksnämnden ej skäl bifalla ansökningen." Jag kunde läsa upp en hel del exempel. Den vanligaste anledningen till avslag är just att vederbörande antingen är ägare till gården men inte brukar den eller brukar gården men inte äger den. Då skulle jag, herr talman, bara vilja ställa frågan till utskottets talesman: Är det verkligen så som det sägs i utskottsbetänkandet, då skulle de brukare som fått avslag vid besvär få rätt och alltså beviljas bidrag. Jag skulle gärna vilja ha svar på den frågan från utskottets talesman.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! Först skall jag be att få instämma i herr Jonassons synpunkter beträffande skördeskadeskyddet. Sedan ber jag bara att få nämna några ord om min motion, nr 927, som rör jordbrukets blockorganisation, som jag har tagit upp tidigare här i andra sammanhang.

Den 1 juli 1972 trädde Kungl. Maj:ts beslut om en ny blockorganisation för jordbruket i verkställighet samtidigt som den gamla arbetsblock-

Fredagen den
23 mars 1973

*Jordbrukets ratio-
nalisering, m. m.*

organisationen upphörde.

Blockorganisationen är ju i första hand en beredskapsorganisation som syftar till – som bl. a. utskottet har skrivit i sitt betänkande – ”att i ett krisläge verka för att tillgängliga produktionsmedel inom jordbruksnäringen fördelas och utnyttjas på sådant sätt att bästa möjliga produktionsresultat uppnås”. Men blockorganisationen har också fredsuppgifter, bl. a. en del uppgiftslämnande. Försvarsutskottet har också hänvisat till blockorganisationen när det gäller behandlingen av motioner om inkallade ensamma jordbrukares möjligheter till befrielse från militärtjänstgöring då arbetstoppar inom jordbruket lägger hinder i vägen.

Skall emellertid denna blockorganisation kunna fungera på rätt sätt, vilket mål jag nämnt tidigare, måste den naturligtvis planeras och sättas i funktion. Trots att det nu har gått nära nio månader sedan den nya bestämmelsen trädde i kraft har hittills ingen som helst information lämnats vare sig till tidigare blockfunktionärer eller till jordbrukets utövare. Inga blockfunktionärer av något slag, vare sig riksblockledare eller länsblockledare, överblockledare eller blockledare, har ännu utsetts. Det finns heller inga medel till planering av verksamheten. Enligt Kungl. Maj:ts beslut skall den bedrivas inom ramen för tillgängliga resurser hos lantbruksnämnden, som har ansvaret på länsnivå för denna planeringsverksamhet. Några medel finns inte anslagna till detta speciella ändamål. I motion har jag begärt omdisponering av de medel som står till lantbruksnämndens förfogande för att de skulle kunna täcka även detta område.

Utskottet har i sitt avslagsyrkande sagt att förberedelse pågår, och då planeringsarbetet fortskrider anser utskottet att inga åtgärder behöver vidtas på detta område. Min fråga är då bara: Hur länge får det dröja innan denna blockorganisation träder i verksamhet efter det att beslutet trädde i kraft för nio månader sedan? Är detta en vanlig ordning i svenskt beslutsfattande, och kan vi vara tillfreds med detta?

Jag vet mycket väl att det inte lönar sig att ställa något yrkande på denna punkt mot ett enigt utskott, men jag har ändå velat framföra dessa synpunkter och emotser åtgärder i detta avseende. I annat fall ämnar jag återkomma i frågan.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! När det gäller punkten 20 har herr Jonasson redan antytt att vi i utskottet haft att behandla en motion om bidrag till skördeskadestyddet. I denna motion tas det gamla kravet om höjning av bidragsprocenten för det behovsprövade skördeskadestyddet upp på nytt. Motionärerna önskar fortfarande att bidragsandelen höjs till 2 procent av den utgående allmänna kontanta ersättningen för skördeskadador, dock lägst 800 000 kronor. Det är som jag redan antytt ingen ny fråga, och motioner av liknande slag i föl ledde ju inte heller till någon åtgärd.

Enligt gällande bestämmelser skall behovsprövade skördeskadebidrag kunna utbetalas i sådana fall där så betydande skördeskadador uppenbarligen föreligger, att skadeersättning bort utgå men detta ej skett på grund av systemets allmänna konstruktion. Jag kan gärna medge, herr Jonasson,

att det kan te sig litet konstigt att den ene lantbrukaren kan få ersättning men inte den andre, men det beror på systemets konstruktion. Det är ungefär samma förhållande som när det gäller den allmänna sjukförsäkringen eller det allmänna pensionssystemet, som inte har individuell utan kollektiv uppbyggnad.

Enligt av riksdagen godtagna riktlinjer skall sträng restriktivitet tillämpas vid denna bidragsgivning. För behovsprövade bidrag står årligen till förfogande ett belopp som motsvarar 1 procent av de utgående allmänna kontanta ersättningarna för skördeskador eller, om beräkningen enligt enprocentsregeln ger lägre belopp, högst 600 000 kronor.

Skördeskadeskyddet är genom skördestatistiska nämndens arbete fortlöpande föremål för översyn och förbättringar. För närvarande pågår ju inom nämnden en allmän översyn av systemet, och denna översyn beräknas bli färdig till nästa år. Allmänt vågar man kanske säga att allteftersom skyddssystemet förbättras minskar också angelägenheten att ha ett behovsprövat skördeskadebidrag.

Som jag tidigare nämnde står 600 000 kronor till förfogande för de behovsprövade bidragen, och detta belopp fastställdes av förra årets riksdag. Beloppet var tidigare 400 000 kronor och höjdes alltså med 200 000. Motionärerna och reservanterna vill detta år höja beloppet med ytterligare 200 000 kronor, alltså till 800 000 kronor. Det bör anföras att till bidrag för permanent skördeskadeskydd anvisats ett belopp på 30 miljoner kronor. Utskottsmajoriteten anser inte att det finns någon anledning att nu föreslå några ändrade bestämmelser för detta bidrag, eftersom skördestatistiska nämnden har den frågan under sin prövning.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag under punkterna 4 t. o. m. 21.

Herr MAGNUSSON i Tanum (s):

Herr talman! Herr Magnusson i Nennesholm frågade om möjligheterna för arrendator att erhålla stöd för täckdikning. Utskottet har skrivit att om lån för att genomföra en täckdikning kan återbetalas under den återstående arrendetiden, så har lantbruksnämnden möjlighet att bevilja lånegaranti. Det är samma sak med stöd till andra åtgärder inom jordbruket.

I det särskilda fall som herr Magnusson åberopade har vi här i riksdagen ingen möjlighet att uttala oss. Prövningen av det får ske på annat håll.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Herr Mossberger jämförde skördeskadeskyddet med sjukförsäkringen, men det måste ändå vara alldeles fel. Inte skall det väl vara en slump om den sjukförsäkrade får ut någon ersättning eller inte. I fråga om skördeskadeskyddet kan den situationen föreligga att vederbörande drabbas av en fullständig katastrof och ändå inte får ersättning. Den som är sjuk får däremot ersättning. Det går inte att jämföra dessa båda ersättningsformer.

Jag är medveten om att det pågår en översyn — det sade jag också — och det är nödvändigt att eftersträva bättre förhållanden. Om man skall

få respekt och förtroende för systemet, är det nödvändigt att rätta till de största orättvisorna. Det vill vi som står bakom reservationen 4 göra i högre grad än utskottets majoritet.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Den jämförelse jag gjorde gällde egentligen inte sjukförsäkringen, utan jag tänkte närmast på pensionsförsäkringssystemet, som också är kollektivt och inte individuellt. Det är det som gör svårigheterna i detta fall, att systemet inte kan tillämpas individuellt inom ett område.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 4--6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 7

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Jonasson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Johansson i Holmgården begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 7 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Jonasson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Johansson i Holmgården begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 187
Nej — 81
Avstår — 3

Herr Wiklund i Stockholm (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Mom. 2-4

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 8-14

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 15

Mom. 1-5

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av fru Anér m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Takman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i belänkandet nr 1 punkten 15 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av fru Anér m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Takman begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	205
Nej	—	60
Avstår	—	8

Punkterna 16-19

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 20

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Antby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonasson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 20 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Antby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jonasson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	141
Nej	—	131
Avstår	—	1

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 52

Fredagen den

23 mars 1973

*Jordbrukets ratio-
nalisering, m. m.*

Punkten 21

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 22

Skogsbruk

Herr TALMANNEN yttrade:

Överläggningen rörande punkten 22 får omfatta även punkterna 23–26. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga nu nämnda punkter.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 23 (Bidrag till skogsförbättringar)

Kungl. Maj:t hade under punkten D 3 (s. 56–60) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad i statsrådsprotokollet förordats rörande statsbidrag till viss omplantering av skogskulturer som skadats av sork,
2. medge att under budgetåret 1973/74 beviljades statsbidrag med högst 8 500 000 kronor till skogsodlingsåtgärder på sämre jordbruksmark och med anslaget i övrigt avsedda ändamål,
3. till Bidrag till skogsförbättringar för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 8 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1973:339 av fru Sundberg (m) och herr Nilsson i Trobro (m) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. skulle anhålla om 1. sådan ändring av bestämmelserna för statsbidrag till vissa skogsförbättrande åtgärder att ur naturvårdssynpunkt önskvärd nyplantering av bok blev berättigad till sådant bidrag, 2. förslag med anledning av betänkandet "Bokskogens bevarande" till nästa års riksdag.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. lämna motionen 1973:339 utan åtgärd,
2. godkänna vad i propositionen förordats rörande statsbidrag till viss omplantering av skogskulturer som skadats av sork,
3. medge att under budgetåret 1973/74 beviljades statsbidrag med högst 8 500 000 kronor till skogsodlingsåtgärder på sämre jordbruksmark och med anslaget i övrigt avsedda ändamål,
4. till Bidrag till skogsförbättringar för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 8 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits

5. av herrar Hedin (m) och Leuchovius (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:339 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört i fråga om åtgärder för att bevara bokskogen.

Punkten 24 (Vägbyggnader på skogar i enskild ägo)

Nr 52

Kungl. Maj:t hade under punkten D 4 (s. 60–62) föreslagit riksdagen att

Fredagen den
23 mars 1973

Skogsbruk

1. medge att under budgetåret 1973/74 beviljades dels statsbidrag med högst 14 500 000 kronor till vägbyggnader på skogar i enskild ägo, dels förhöjt statsbidrag med högst 500 000 kronor till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt,

2. till Vägbyggnader på skogar i enskild ägo för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1973:499 av herr Lorentzon m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen beslutade att för bidraget till vägbyggnader på skogar i enskild ägo skulle knytas villkoret att med hjälp av statsbidrag byggd skogsbilväg skulle vara öppen för allmänheten samt

1973:929 av herr Persson i Karlstad m. fl. (s) vari föreslagits att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde om sådana regler för bidrag till vägbyggen i skogar som var i enskild ägo att till bidraget skulle knytas villkor om att med hjälp av statsbidrag byggd skogsbilväg skulle vara öppen för allmänheten samt att vad som i övrigt anförts i motionen skulle beaktas.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. lämna motionerna 1973:499 och 1973:929 utan åtgärd,

2. medge att under budgetåret 1973/74 beviljades dels statsbidrag med högst 14 500 000 kronor till vägbyggnader på skogar i enskild ägo, dels förhöjt statsbidrag med högst 500 000 kronor till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt,

3. till Vägbyggnader på skogar i enskild ägo för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits

6. av herr Takman (vpk) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1973:499 och 1973:929 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförts om villkor för statsbidrag till vägbyggnader på skogar i enskild ägo.

Herr HEDIN (m):

Herr talman! I reservationen 5 har i anslutning till anslaget "Bidrag till skogsförbättringar" tagits upp frågan om åtgärder för att bättre än nu bevara bokskogen, vilket föreslagits i motionen 339 av Ingrid Sundberg och Yngve Nilsson.

Jag skulle tro att alla är överens om att bokskogarna i södra Sverige utgör en omistlig del av landskapsbilden. Det är väl ingen som vill

undvara möjligheten att t. ex. nu under våren i den skira första grönskan komma ut i de härliga bokskogarna. För ortsbefolkningen i t. ex. det mycket tätbefolkade Skåne är bokskogarna utan tvivel av utomordentligt stor betydelse för möjligheten att idka friluftsliv och njuta av naturen. Det är ont om skog i stora delar av Skåne, och bokskogarna är i jämförelse med annan skog särskilt lämpliga för rekreation genom sina skönhetsvärden och genom att de som regel är mycket lättframkomliga.

Bokskogarna är inte bara av intresse för den närmast berörda ortsbefolkningen; det är ett riksintresse att man så långt det är möjligt och rimligt bevarar dem. Det markeras bl. a. av att vi har haft en särskild utredning om boken — det är så vitt jag vet det enda trädslag i vårt land som har blivit föremål för en särskild utredning — 1964 års bokskogsutredning. Redan långt före 1964 hyste man stark oro för den minskning av bokskogarna som man då kunde konstatera. Den oron är rimligtvis minst lika stor, ja, jag skulle tro att den är större, i dag än den då var mot bakgrunden av att bokskogarna i ökad takt har förvandlats till tät och mörk granskog genom avverkning av överårig bokskog och plantering av gran.

Bokskogsutredningen ville i första hand satsa på bidrag till markägare som är villiga att behålla sina bokbestånd. Genom överläggningar med dem kom utredningen fram till att ett sådant system skulle kunna vara ganska effektivt. Man räknar med att bidrag skall kunna utgå till de fördyrade avverkningar som blir en följd av att man vill ställa fröträd och få en självföryngring, vilket är det bästa sättet att få upp en ny generation av bokskog. Bidrag skulle också utgå till den kostnadskrävande vården av den nya unga generationen av bokar.

Regeringen har tyvärr ännu inte lagt fram förslag med anledning av utredningen, som var färdig 1971. Utskottsmajoriteten har — som vanligt, skulle jag vilja säga — hittat en annan utredning att hänvisa till för att avstyrka den här motionen, nämligen skogspolitiska utredningen, som enligt utskottsmajoriteten bör avvaktas. Den har ju nu kommit med sitt betänkande, men såvitt jag har kunnat se har den inte alls berört den här problematiken, och jag kan inte heller riktigt förstå att den har något egentligt samband med den.

Motionärerna och vi reservanter föreslår nu att åtgärder i anledning av de förslag som har lagts fram av bokskogsutredningen skall föreläggas nästa års riksdag. Dessutom föreslår vi att bestämmelserna för bidrag till skogsförbättringar skall ändras så att bidrag också kan utgå till plantering av bok där det är motiverat av naturvårdsskäl.

För närvarande utgår bidrag för plantering av tall, gran, björk och al i första hand på nedlagd åker men också, om än i mindre omfattning, på annan mark med otillfredsställande skogstillstånd, men för plantering av bok finns det alltså inte möjlighet att få något sådant bidrag. Det utgår årligen 6–8 miljoner kronor för det här bidraget som skogsägarna får med 50 procent av kostnaderna.

Om bokskogen skall kunna bevaras för våra framtida generationer i rimlig omfattning, är det brådskande med positiva åtgärder. Det är, som jag ser det, verkligen fara i dröjsmål. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen 5.

I detta anförande instämde herrar Nilsson i Trobro (m) och Leuchovius (m).

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Det är riktigt som herr Hedin säger att vi i utskottet har behandlat en motion med yrkande på en ändring av bestämmelserna för statsbidrag till skogsförbättrande åtgärder så att nyplantering av bok kan bli bidragsberättigad. Jag skall villigt medge att det landskap där bok finnes givetvis är både intressant att se och till glädje för friluftslivet.

Skogsstyrelsens betänkande Bokskogens bevarande har ju varit föremål för omfattande remissförfarande, och remissinstanserna har därvid delvis varit splittrade och bl. a. framfört betänkligheter mot effekten av de åtgärder som föreslagits i betänkandet. Mot bakgrund av detta och i avvaktan på skogspolitiska utredningens och naturvårdskommitténs förslag är skogsstyrelsens förslag om bokskogens bevarande föremål för ytterligare övervägande i jordbruksdepartementet.

Herr Hedin menar att detta betänkande inte säger någonting om de frågor som tas upp i motionerna. Det är möjligt att det inte sägs rent ut, men frågan är dock föremål för översyn i jordbruksdepartementet, och man vet väl egentligen inte hur förslaget kommer att se ut den gång det läggs fram. Med hänsyn till att vi anser att man under denna tid inte bör företa någon ändring har utskottsmajoriteten inte velat tillstyrka denna motion.

Jag kan inom parentes säga att det redan i dag dock finns möjligheter att med stöd i naturvårdslagen vidta åtgärder för bevarande av bokskog.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten 23.

Herr HEDIN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag är tacksam för den positiva inställning som herr Mossberger har i den här frågan. Men jag hade varit ännu mer tacksam, om han mot bakgrund av den hade följt det begränsade förslag som vi reseranter i första hand lägger fram, nämligen att man inte skall undanta plantering av bok från möjlighet till statsbidrag. Jag tycker det är ganska underligt att när man allmänt är intresserad av att boken skall bevaras, så är boken så att säga i strykclass i det avseendet. Man får bidrag till plantering av tall, gran, al och björk men icke till plantering av bok. För min del tycker jag att man har anledning att få bidrag till plantering av bok i större omfattning än när det gäller de andra trädslagen, om det är motiverat av naturvårdsskäl. Vi reseranter menar att man i första hand mycket snabbt kan införa ett sådant bidrag för att motverka den minskning av bokskogen som tyvärr sker.

Herr MOSSBERGER (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan gärna hålla med herr Hedin om att det här synes vara en liten orättvisa. Personligen skulle jag inte vara främmande för om förslaget, när det kommer, ger dessa möjligheter. Även om granskogen ger det bästa utbytet för tillfället, så tycker jag att det nog ändå skulle vara litet betänkligt om det bara skulle vara granskog i detta land. Den synpunkten tror jag inte vi har några delade meningar om.

Herr HEDIN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tackar för det och hoppas att jordbruksministern lyssnade just på den här senaste replikväxlingen och tar upp detta förslag.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Mitt anförande just nu gäller punkten 24 angående vägbyggnader på skogar i enskild ägo.

Enligt kungörelsen 530 år 1943 -- det har alltså gått 30 år sedan dess -- utgår av statliga medel bidrag till byggnadskostnader då det gäller skogshuvudväg i allmänhet med högst 50 procent, eller 75 procent då synnerliga skäl föreligger. Gäller det skogshuvudväg som ur fritidssynpunkt anses vara av särskild betydelse, kan bidrag utgå med högst 70 procent, eller med högst 85 procent om synnerliga skäl föreligger.

Nu är det så att skogsbolagen inte begagnar sig av möjligheten att ta ut det större bidraget, och så får vi en hel rad vägar som inte öppnats för allmänheten. Motionen 499 yrkar att riksdagen beslutar att för bidraget till vägbyggnader på skogar i allmän ägo knyts villkoret att med hjälp av statsbidrag byggd skogsbilväg också skall vara öppen för allmänheten.

Egentligen skulle det i ett land som Sverige med den gamla och hävdade allemansrätten vara onödigt att ställa ett dylikt krav, och ändå är det på det sättet att kravet inte är nytt för dagen. Det är nu ett gammalt krav som har varit föremål för behandling i riksdagen under flera år i form av motioner, interpellationer och enkla frågor. Även representanter för regeringspartiet har visat aktivitet i denna fråga. En motion med liknande krav som det som framställs i vänsterpartiet kommunisternas motion nr 499 finns även till denna riksdag, undertecknad av åtta socialdemokratiska riksdagsledamöter, och skall behandlas i anslutning till detta jordbruksutskottets betänkande nr 1 i dag.

Skogsbolagens möjligheter att avstänga skogsvägar och bl. a. med stora järnbommar stoppa all framfart för allmänheten är kända och omvittnade. Det är ofta en omöjlighet för en familj att åka vägen inåt skogarna för att plocka bär, fiska eller få rekreation i allmänhet. Skogsbolagen säger stopp. Deras järnbommar och förbudsskyltar finns litet varstans.

Enligt svenska lagar har skogsbolagen sin fulla rätt att handla på detta sätt. Lagarna har nämligen stiftats så att de är helt på bolagens sida, och de tolkas av juristerna till skogsbolagens favör. Skulle någon bryta mot dessa lagar och trotsa förbudet och använda vägarna, kan det bli strafföreläggande. Och ändå är dessa vägar byggda med hjälp av samhällliga medel. Man kan i detta sammanhang fråga sig: Vart tog allemansrätten vägen, jämlikhetstanken och stödet åt glesbygdens befolkning?

Låt oss stanna något inför det s. k. stödet åt glesbygdens befolkning. Riksdagen har under senare år beslutat om ekonomiska anslag som stöd åt glesbygdens befolkning. Detta s. k. stöd blev en verklighet sedan den omfattande avfolkningen av skogslänen var ett faktum, då arbetslöshet och sysselsättningssvårigheter kom att höra till ordningen för dagen i dessa byder.

Om nu den kvarvarande befolkningen i glesbygderna vill spåda på sina magra inkomster genom att i skogarna plocka lingon, blåbär och annat

för avsalu är detta många gånger en omöjlighet. Utan bil ställer det sig svårt för familjen att komma fram till de avlägset belägna bärställena, och bolagens stoppbommar går inte att forcera.

Avfolkningen av skogslänen är ju egentligen ett resultat av skogsbolagens helmekanisering vid skogsavverkningarna, och skogsarbetarnas saga är egentligen all. Skogsbolagen har kunnat genomföra denna helautomatiserade drift mycket tack vare gåvor och subventioner som riksdagen beslutat om. När således skogsbolagen efter att ha skapat denna omfattande arbetslöshet, vilket även resulterat i en skrämmande avfolkning, som kronan på verket fortsätter med att sätta stopp för den kvarvarande befolkningens möjligheter till den extraförtjänst som bärplockning kan ge — även om den är liten — borde detta faktum stämma till eftertanke.

Men det gäller inte, herr talman, endast den egentliga glesbygdsbefolkningen i detta sammanhang. Det är allmänt omvittnat — vilket också understrykes i utskottsbetänkandet — att allmänhetens intresse för att få utnyttja skogsvägarna för biltrafik i samband med olika fritidsaktiviteter har ökat starkt under senare år.

Den stress och det jäkt som svenska folket numera är utsatt för i sin dagliga gärning gör att avkoppling är ett stort behov. Den kortare arbetstiden ger också större möjligheter till fritid än vad som var fallet under tidigare år. Då avstängde bolagen de svenska arbetarna från möjligheterna att komma ut i naturen genom den långa arbetstiden och det tunga slitet. I dag avstängs folket från att njuta av naturen genom bolagens vägspärrar. Nu som förr är det bolagen som bestämmer. Sannerligen lever vi i ett föränderligt samhälle, men de som har den verkliga makten är desamma nu som då.

Bolagens argument mot att öppna skogsbilvägarna för personbilar är att dessa kör sönder vägarna. Men detta argument håller inte, då dessa skogsbilvägar är byggda för att tåla trafiken med de stora timmertransporterna. Detta framhålles såväl i motionen 499 som i reservationen 6.

Utskottet för sin del hänvisar till skogspolitiska utredningen för att komma ifrån den viktiga fråga det här gäller, även om utskottsmajoriteten tycks vara helt överens med motionärerna om betydelsen av att skogsbilvägarna öppnas för allmänheten.

Vi motionärer anser inte att folket efter alla dessa år fortfarande skall behöva vänta på vad en utredning har att anföra. Riksdagen bör *nu* besluta om ändring i bidragsbestämmelserna, så att vägar på skogar i enskild ägo byggda med hjälp av statsbidrag öppnas för allmänheten. Detta torde också vara en billig hemställan.

Herr talman! Med vad jag här har anfört yrkar jag bifall till reservationen 6 av herr Takman vid punkten 24 i jordbruksutskottets betänkande nr 1.

Herr AUGUSTSSON (s):

Herr talman! I de båda motioner som förekommer under punkten 24 föreslås, som herr Lorentzon sade, att skogsbilvägar som kommit till med hjälp av statsbidrag skall vara öppna för allmänheten, underförstått den bilburna allmänheten. Som framhålles i motionerna är det obestridligt

att människors intresse för att med sina bilar komma ut på våra skogsbilvägar har ökat, och utskottet har för sin del understrukt att detta intresse i så stor utsträckning som möjligt bör tillgodoses. Herr Lorentzon och jag har sålunda på den punkten inga delade meningar, även om herr Lorentzons uttryck när det gällde vem det är som bestämmer i detta fall skorrade litet, åtminstone i mina öron.

För att orientera litet i den sakfråga det här gäller kan jag nämna att det rör sig om uppskattningsvis 15 000 mil skogsbilvägar. Av vissa stickprovsundersökningar som gjorts framgår att av dessa vägar har omkring 2 500 mil på ett eller annat sätt varit avstängda, antingen med förbudsskylt eller bom – eller också spärrade med en bom utan att formellt vara avstängda. Det kan tilläggas att härutöver förekommer en indirekt avstängning av vissa vägar genom att de inte plogas vintertid, om inte behov därav föreligger för skogstransporter.

Om dessa hinder helt eller delvis skulle undanröjas är det ofrånkomligt att kostnaderna härför måste diskuteras. När riksdagen 1965 beslöt att det högre bidraget skulle utgå var motivet härför att allmän trafik förde med sig högre kostnader och högre standardkrav på vägarna samt ett ökat ansvar för väghållarna. Utskottet har uttalat sitt intresse för frågans lösning men har i dagens läge inte något förslag. Vi har i utskottets betänkande sagt att vi förväntade att skogspolitiska utredningen tar upp detta problem, och vi har inte sagt det bara för att komma ifrån hela frågan, vilket här alldeles nyss påstods, utan vi förutsatte bara att problemet skulle komma att belysas närmare. Nu har skogspolitiska utredningen helt nyligen presenterat sitt betänkande. Det säger kanske inte så särskilt mycket, men utredningen säger i varje fall att frågan om stöd till underhåll av skogsvägar bl. a. i syfte att öppna dem för fritidstrafik bör utredas. Efter vad jag förstår bör det vara jordbruksministern obetaget att låta se närmare på de regler som för närvarande gäller för våra skogsbilvägar. Utskottets uppfattning har emellertid varit att motionerna inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan under denna punkt.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår så väl att herr Augustsson pliktskyldigast måste föra utskottets talan. Någon måste ju göra det. Herr Augustsson hänvisade till skogspolitiska utredningen, och det gjorde jag också. Även utskottet har gjort det tidigare. Vi skulle vänta och se vad den utredningen sade. Ja, det kan man naturligtvis göra. Men nu har ju frågan varit föremål för behandling i riksdagen under många år. Det är 30 år sedan den första kungörelsen utfärdades. Det har alltså gått lång tid. Och ändå är det fortfarande skogsbolagen som bestämmer. Det råder en omfattande irritation ute bland folk i våra bygder. De kan inte begripa att det kan ligga till på det sätt som det i verkligheten gör. Det är inte bara det att man stänger av vägarna med järnbommar, vilket i flera fall har resulterat i att folk i ren irritation sprängt sönder bommarna med dynamit. Bolagen har också, när järnbommarna inte hjälpt, lockat folk att bli lagöverträdare, kört ut stora stenbumlingar på vägarna. Ett dylikt

förhållande kan inte få råda någon längre tid. Man kan inte år efter år bara hänvisa till att det pågår utredningar. Detta angår inte bara glesbygdsbefolkningen, utan detta gäller också folk från tätorterna. De vill gärna och är faktiskt tvingade att försöka komma bort från tätorternas buller och avgaser för att fiska, ströva i skog och mark, klättra i berg och göra utflykter med familjen. Men bolagen säger stopp trots gammal hävd och allemansrätt.

Jag är fullt medveten om att majoriteten i denna riksdag inte kommer att rösta för motionsyrkandena utan ställa sig till utskottets förfogande. Men för att få en så snabb lösning av frågan som möjligt vore det bra om det bleve ett verkligt stort antal riksdagsledamöter som denna gång tog ställning för ett krav som så många gånger ställts i riksdagen.

Herr AUGUSTSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lorentzon säger att han har väntat i 30 år på att denna fråga skall lösas. Då tycker jag att herr Lorentzon skall ge sig till tåls ett tag till; skogspolitiska utredningen har i dagarna lagt fram sitt betänkande.

En annan tanke som man får i huvudet när man hör att herr Lorentzon väntat i 30 år är att det för 30 år sedan väl i så fall var andra människor som åkte på våra vägar i bil än det är i dag. Jag håller med herr Lorentzon om att samhället har förändrats, men icke med den negativa tolkning som herr Lorentzon tycks lägga in i det.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte jag som har väntat i 30 år. Det är svenska folket som har väntat i 30 år, och det är en rätt väsentlig skillnad. Jag har kortfattat försökt skildra den irritation som råder ute bland folk över detta uppenbara missförhållande.

Herr Augustsson använde det gamla argumentet att har vi nu väntat så och så länge, varför kan vi då inte vänta ytterligare en tid. Det är den vanliga tågordningen. Men om riksdagen eller en stark minoritet i riksdagen uttalar sig för detta gamla krav, så skulle jag tro att myndigheterna tar en helt annan hänsyn till denna fråga än man hittills har gjort.

Jag vidhåller på det bestämdaste att det är samma krafter som bestämmer nu som då. I den här frågan är det så. Dessa lagar är stiftade till storbolagens förmån och bolagen använder sig av dessa möjligheter. Det är inte bolagen som våldför sig på lagen; de följer bara de lagar som är stiftade till deras fromma.

Herr PERSSON i Karlstad (s):

Herr talman! I motionen 929 har vi aktualiserat frågan om de statligt subventionerade skogsbilvägarnas utnyttjande för fritidsändamål. Utskottsmajoriteten har icke tillmötesgått oss motionärer i frågan utan vill avvakta skogspolitiska utredningens betänkande.

De regler som i dag tillämpas bygger på ett förslag av den s. k. skogsbruksutredningen från år 1965. Vi motionärer anser att nuvarande bestämmelser är långtifrån tillfredsställande — detta framhålles även i

motionen 499. Friluftssintresset ökar och människorna söker sig i ökad utsträckning ut i skog och mark. De möts där ofta av förbudsskyltar i en eller annan form som hindrar den utflykt de tänkt göra. Det är då helt naturligt att irritation uppstår.

Markägaren — eller bolagen — å sin sida hävdar att vägarna är icke tillättna för allmän trafik och sätter ofta ensidigt upp dessa förbudsskyltar och hindrar därigenom människorna att komma ut i markerna. Detta förhållande accepteras i stort av myndigheterna och staten som gett och fortfarande ger väsentliga bidrag.

Det är mot den bakgrunden som vi motionärer tycker att tiden är mogen att ändra på nuvarande förhållanden. Öppna skogsbilvägarna för allmänheten och de friluftssintresserade! Låt människorna komma ut i skog och mark och låt allemansrätten gälla även här!

Markägarna eller vägunderhållarna skyller ofta på ökat vägunderhåll och lägger ofta skulden härför på fritidsbilisterna. Men man glömmer bort att vägunderhållet till övervägande delen hänförs sig till bolagens ofta tunga lastbilstransporter av virke o. d.

Vi har i vår motion bl. a. föreslagit att den som äger vägen bör ha viss skyldighet att sätta upp någon form av igenkänningstecken som visar vilka samhällseliga bidrag som har utgått, varigenom allmänheten lätt kan avläsa om det förhöjda bidraget utgått. Vi anser också att en eventuell avstängning alltid skall underställas länsstyrelsens prövning. Många klagar på de nuvarande förhållandena. Man hävdar att skogsbilvägarna avstängs oavsett om länsstyrelsen gett sitt medgivande eller inte. Det borde finnas möjligheter att på ett betydligt enklare sätt upplysa allmänheten om bidragsformerna och om huruvida vägen är avstängd med myndigheternas medgivande.

Vi har i motionen sagt att det statliga domänverket är mera generöst än andra markägare. Domänverket anlägger ofta rekreationsanordningar i anslutning till sina skogsbilvägar. Detta är en bra kombination av utnyttjande av naturen för fritidsändamål och ytterligare förbättring av allemansrätten.

Med hänsyn till det anförda och allmänhetens alltmer ökande krav på rättvisa bör alla vägar som erhåller statsbidrag i en eller annan form lämnas öppna. Riksdagen bör redan nu ta ställning till frågan.

Utskottets värderade företrädare herr Augustsson nämnde den skogspolitiska utredningen — han ändrade sig och sade "den förväntade". Jag vill rikta kammarens ledamöters uppmärksamhet på att den skogspolitiska utredningen har avlämnat sitt betänkande. Det består av 354 sidor — den nu aktuella frågan nämns på två eller tre sidor, och det görs inga som helst konkretiseringar. Eftersom jordbruksministern är närvarande i kammaren vill jag vädja till honom att uppmärksamma frågan på ett eller annat sätt och att inte avvakta alltför länge.

För ett par år sedan lanserades en slogan som alltjämt är lika aktuell: "Ut i skogen — lunka och löp!" Men då måste ju också allmänheten ha chansen att få trafikera skogsbilvägarna utan några som helst inskränkningar. Om utskottet stöder sig på den skogspolitiska utredningen tror jag inte att man får någon speciell fart på detta. Jag hoppas att jordbruksministern är uppmärksam på frågan, och jag yrkar bifall dels till motionen 929, dels till reservationen 6 av herr Takman.

Herr AUGUSTSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! I den digra och omfattningsrika skogspolitiska utredningen finns det här inte mycket att stödja sig på, säger herr Persson i Karlstad. Nåväl, men det står dock — på vilken sida spelar väl ingen större roll i detta sammanhang -- att frågan om stöd till underhåll av skogsvägar i syfta att bl. a. öppna dem för fritidstrafik bör utredas. Att man bör se litet närmare på detta är väl ganska klart, alldenstund ett öppnande också blir förenat med kostnader.

Jordbruksministern är närvarande i kammaren och har fått lyssna till de synpunkter som framförts under debatten. Med det stöd som vi dessutom ändå i viss mån har i skogspolitiska utredningen, vilket utskottet också omnämnt, kan vi gå till beslut enligt utskottets förslag.

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Herr talman! Om det är så som herr Hedin upplyste om här i kammaren, att skogspolitiska utredningen inte har behandlat frågan om bokskogarnas bevarande — jag finner den uppgiften vara högst sannolik -- har ju därmed också det underlag på vilket utskottet byggt fallit bort. I den situationen kommer jag för min del att rösta för reservationen. Bokskogen är kanske inte så mycket värd från skogsekonomisk synpunkt, eftersom avsättningen av det timret är ganska svår. Men bokskogen har ett betydande värde från andra synpunkter, nämligen såsom samlingsplats och strövområde för fritidsfolk och andra rekreationssökande. Därvidlag torde bokskogen var oöverträffad genom sin skönhet.

Den häftiga storm som gick fram 1967 i varje fall över de skånska bokskogarna tog mycket hårt på bestånden. Det skulle närmast vara en urbaniseringsåtgärd, om man gick in för att plantera gran där det tidigare vuxit bok. Men det finns stora risker för att så kan komma att ske. Plantering av bok bör uppmuntras på grund av det värde bokskogen har från naturvårds- och rekreationssynpunkt.

Herr talman! Eftersom utskottets underlag har fallit bort, kommer jag att rösta för reservationen. Jag vill också upplysa om att jag inte har deltagit i detta ärendes behandling i utskottet.

I detta anförande instämde herrar Sjöholm, Taube och Henmark (samtliga fp).

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Jag vet mycket väl att jag naturligtvis inte borde förlänga denna debatt. Men herr Lorentzons inlägg innehöll så många felaktigheter och ovederhäftigheter att jag tycker att kammarens protokoll i anständighetens namn bör innehålla en del korrigeringar.

Det är inte bara skogsbolagen, herr Lorentzon, som stänger av skogsbilvägarna för trafik med privatbilar. Det förekommer i minst lika stor utsträckning på bondskogar. Det vet jag från min verksamhet i mitt hemlän.

Man kan inte heller göra gällande att den gamla allemansrätten inkluderar rätt att åka bil. Det fanns inga bilar, när allemansrättens regler började bli allmän egendom.

1962 års skogsbruksutredning behandlade frågorna om skogsvägarnas karaktär och möjligheten att utnyttja dem för fritidsändamål. Jag deltog i den utredningen, och vi var helt ense om att det vore mycket önskvärt och lämpligt att skogsbilvägarna kunde användas för fritidsändamål. Utredningen föreslog därför att en särskild statsbidragsregel skulle införas för s. k. skogshuvudvägar. Men det är inte vilka vägar som helst som är att betrakta som skogshuvudvägar. Det är de vägar som i en vägnätsplanering över ett län eller en region har huvudvägskaraktär i skogsbruket. Den enskilde skogsbrukaren – vare sig det är en jordbrukare eller ett bolag – kan inte bestämma vilken väg som har karaktär av skogshuvudväg och som alltså får större statsbidrag, utan detta bestäms genom denna av myndigheterna godkända vägplanering.

Man måste naturligtvis komma ihåg att övriga skogsbilvägars enda ändamål är att möjliggöra att råvaran kommer fram ur skogen. För att så skall kunna ske måste vägarna ha en viss bärighet. Men de behöver inte uppfylla den snabba trafikens stora krav i fråga om kurvradier, vägbredder etc. Följaktligen är skogsbilvägar ofta ganska smala, de tillåter inte möten. De har snäva kurvor såväl i horisontell led som i vertikal led. Det innebär att de inte är lämpade för hård trafik. Då blir trafiksäkerheten lidande.

Det finns få parkeringsfickor. Jag har sett exempel på hur privatbilar parkerats på en skogsbilväg på ett sådant sätt att nytotrafiken inte kunnat komma fram. Ägaren har låst bilen och befinner sig kanske långt in i skogen för bärplockning, fiske eller någon annan fritidsaktivitet. Om det då kommer en 30 tons timmerbil blir den hindrad från att komma fram. Det är naturligt att föraren av den bilen försöker komma förbi, han ger sig ut på kanten, kanten brister och hela ekipaget välter. Herr Lorentzon skulle tala med föraren av ett sådant ekipage så skulle herr Lorentzon säkert få en något annorlunda syn på det lämpliga i att för närvarande öppna alla skogsbilvägar för sådan trafik. Det skulle bli kaos.

Jag har självfallet inget emot att man på sikt försöker utvidga möjligheterna att använda skogsbilvägarna för fritidstrafik, även andra skogsbilvägar än skogshuvudvägar. Men då krävs det väsentliga förbättringar av dem, ombyggnader, uträtning av kurvor, kapning av krön, breddning, inrättande av parkeringsfickor etc. Det kostar mycket pengar, och det tar lång tid. Vi kan inrikta oss på det på lång sikt. Att i dag kräva att alla skogsbilvägar skall öppnas för sådan trafik, som föreslås i motionen 499 av herr Lorentzon m. fl., skulle ur trafiksäkerhetssynpunkt innebära en oerhört stor risk.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår mycket väl att herr Turesson fann sig föranledd att begära ordet, eftersom jag påpekade att det är skogsbolagen som drar fördelar av de lagar som är stiftade.

Trots att dessa skogsbilvägar är byggda med hjälp av allmänna medel, får allmänheten inte tillträde. Man säger att privatbilar kör sönder dessa vägar. Men också underhållet betalas ju av allmänna medel.

När timmerbilarna – som i så stor utsträckning kännetecknar bilden i Norrland – kommer ut på de allmänna vägarna, kör ner dessa vägar och

orsakar de stora kostnaderna för vägunderhållet, hör man inga klagomål. Vi vet allesammans hur det måste stiftas lagar mot de överlaster, som de stora timmerbolagen tvingade lastbilarnas förare att ta ombord.

Det är inte så underligt att timmerbilar hamnade i diket med de överlaster man då hade. Nu har detta förhållande ändrats. Men om en på en skogsväg parkerad personbil skulle åstadkomma svåra förhållanden för timmerbilar, är den saken väl lätt att ordna. Kärnfrågan gäller att öppna skogsvägarna för allmänheten. Om detta i något avseende skulle skapa olägenheter för trafiken med timmerbilarna, kan den saken ordnas, men det får inte förhindra att allmänheten kan skaffa sig rekreation i skog och mark.

Herr TURESSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lorentzons inlägg bekräftar bara det vi sedan länge vet; det är meningslöst att försöka debattera med honom, för han håller sig inte till sak.

Det är bara en uppgift jag måste rätta till. Det är helt felaktigt att skogsbilvägarnas underhållskostnader bestrids med bidrag av allmänna medel.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Efter herr Turessons anförande skall jag fatta mig kort. Men jag vill göra en liten nyansering i förhållande till herr Turessons inlägg genom att säga att jag håller herr Lorentzon räkning för hans uppgift att det i allmänhet är bolagen som stänger av vägarna. Man kan ha olika erfarenheter av denna sak, men min erfarenhet är ungefär densamma som den herr Lorentzon talade om. Det sker inte så ofta att de enskilda skogsägarna stänger av, men det är klart att de ibland måste göra detta, oavsett om bidrag erhållits till byggande av vägen eller inte. Inför kammaren vill jag gärna säga att det är många som byggt en skogsbilväg utan att få vare sig bidrag eller rätt att göra avdrag för kostnaderna. Jag har själv byggt en sådan väg. Min väg har aldrig varit avstängd, men den har däremot i många fall blivit sönderkörd. Det är riktigt som herr Turesson säger att det kan bli en hel del olägenheter av det slaget.

Som herr Turesson påpekar händer det också att man parkerat en liten personbil på en skogsbilväg. Det går nog att köra förbi med en annan personbil, men inne i skogen har det stått stora virkesbilar, som sedan inte kunnat ta sig fram. Detta har haft besvärliga följder såsom herr Turesson här redogjort för.

Herr Magnus Persson resonerade litet hårdare och hävdade att det är fråga om en allemansrätt. Ja, det är bra att vi har en allemansrätt och det är trevligt att människor kan komma ut i skog och natur. Detta skall vi underlätta så mycket som möjligt. Men det bör samtidigt finnas skyldigheter för dessa människor.

Inom utskottet hade vi räknat med att skogspolitiska utredningen skulle ha tagit upp den här frågan, och det har man gjort så till vida att man har föreslagit avdragsrätt för skogsbilvägar men inte mer. Det bör också klarläggas hur dessa vägar skall byggas och lämnas ordentliga bidrag

därtill, om man vill att allmänheten skall få tillträde till dem. Ett sådant klarläggande har i egentlig mening inte gjorts. Kräver man någonting skall man också betala för det, och det håller inte att resonera så ensidigt som herr Persson i Karlstad gjorde.

Jag poängterar än en gång att jag ingalunda motsätter mig att människor får komma ut i skogen dit kan de också komma utan bil. Men staten bör hjälpa till att bygga vägar för sådan trafik. De skall byggas starka så att de inte, som herr Turesson nämnde, blir sönderkörda. En framtida utredning bör klarlägga hur allmänheten skall ges bättre möjligheter att få använda dessa skogsbilvägar.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag under punkterna 22–26.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 22

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 23

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herrar Hedin och Leuchovius, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hedin begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 23 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herrar Hedin och Leuchovius.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hedin begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	179
Nej	–	85
Avstår	–	7

Herr Hörberg (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men av misstag nedtryckt ja-knappen.

Mom. 2–4

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 24

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Takman, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 24 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Takman.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja --	239
Nej --	26
Avstår --	5

Mom. 2 och 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 25 och 26

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 27

Herr TALMANNEN anförde:

Överläggningen rörande punkten 27 får omfatta även punkterna 28--36. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga nu nämnda punkter.

I det följande redovisas endast den punkt, vid vilken under överläggningen framställdes särskilda yrkanden.

Punkten 35

Statens växtskyddsanstalt

Kungl. Maj:t hade under punkten F 11 (s. 90--92) föreslagit riksdagen att till Statens växtskyddsanstalt för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 7 910 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1973:771 av fru Anér (fp) och fru Hambræus (c) vari hemställdes 1. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening uttalade att nuvarande organisation för den resistensbiologiska forskningen borde bibehållas i avvaktan på kommande utredning, 2. att riksdagen till statens växtskyddsanstalt för budgetåret 1973/74 anvisade ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 134 000 kronor förhöjt förslagsanslag av 4 294 000 kronor,

1973:781 av herr Hansson i Skegrie m. fl. (c, fp, m) vari hemställda att riksdagen beslutade 1. att Kungl. Maj:ts bemyndigades inrätta en befattning som försöksledare vid statens växtskyddsanstalts inspektionsavdelning samt 2. att till statens växtskyddsanstalt för budgetåret 1973/74 anvisa ett med 70 000 kronor förhöjt förslagsanslag av 7 980 000 kronor samt

1973:787 av herr Josefson i Arrie m. fl. (c) vari hemställda att till statens växtskyddsanstalt för budgetåret 1973/74 anvisades ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 134 000 kronor förhöjt förslagsanslag på 4 294 000 kronor.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. lämna motionen 1973:771, yrkande 1, utan åtgärd,
2. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1973:771, yrkande 2, 1973:781 och 1973:787 till Statens växtskyddsanstalt för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 7 910 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

7 a. angående resistensbiologisk forskning och förstärkning av inspektionsavdelningen av herrar Hansson i Skegrie (c), Antby (fp) och Johansson i Holmgården (c) samt fru Olsson i Helsingborg (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1973:781, yrkande 1, samt med bifall till motionerna 1973:771, yrkande 2, 1973:781, yrkande 2, och 1973:787 till Statens växtskyddsanstalt för budgetåret 1973/74 anvisade ett förslagsanslag av 8 114 000 kronor,

7 b. angående resistensbiologisk forskning av fru Anér (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna 1973:771, yrkande 2, och 1973:787 ävensom med avslag på motionen 1973:781 till Statens växtskyddsanstalt för budgetåret 1973/74 anvisade ett förslagsanslag av 8 044 000 kronor,

7 c. angående förstärkning av inspektionsavdelningen av herrar Hedin (m) och Leuchovius (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1973:781, yrkande 1, samt med bifall till motionen 1973:781, yrkande 2, ävensom med avslag på motionerna 1973:771, yrkande 2, och 1973:787 till Statens växtskyddsanstalt för budgetåret 1973/74 anvisade ett förslagsanslag av 7 980 000 kronor.

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Herr talman! Varje år drabbas det svenska jordbruket av förluster till följd av skadeverkningar av växtsjukdomar och skadeinsekter. Beloppet torde kunna räknas till åtskilliga 100-tals miljoner. Samtidigt ställs allt högljuddare krav från diverse miljöfanatiker på att användningen av

Fredagen den
23 mars 1973*Statens växt-
skyddsanstalt*

bekämpningsmedel skall minskas. Ja, det finns t. o. m. de som anser att man helt skall förbjuda användandet av sådana medel.

Redan nu har vissa inskränkningar gjorts, framför allt i fråga om betning av utsädena. Detta har hittills haft den följderna att växtsjukdomar som vi tidigare bekämpat och som vi nära nog hade lyckats utrota nu har kommit tillbaka. Under förra året drabbades t. ex. vissa kornsorter av mjöldagg under det att andra sorter klarade sig. De sorter som klarade sig gav betydligt högre skörd än de som drabbades av sjukdomen. Att somliga sorter undgick att angripas av svampsjukdomen berodde på att de var mera resistenta mot densamma än andra. Detta visar vilken betydelse resistensforskningen har. Det är inte bara jordbrukarna som förlorar på växtsjukdomarna utan hela samhället berövas därigenom något som naturen annars vore villig att ge oss.

Sådana resistenta växtsorter medför samtidigt minskad användning av bekämpningsmedel och är alltså ett steg mot vad vi ändå alla söker komma fram till, nämligen att vi inte skall behöva använda bekämpningsmedel annat än då det är absolut nödvändigt.

Jag tycker att vi offrar relativt litet på denna värdefulla forskning, men vi ger oss i stället råd att skapa nya stora ämbetsverk, som skall kontrollera förekomsten av gifter i livsmedlen.

Som bekant förekom i fjol en mycket beklaglig invasion av koloradoskalbaggar i vårt land. Det var via vinden och havet som de fördes i land söderifrån. Visserligen startades det en synnerligen omfattande kampanj för att samla upp dessa skadeinsekter, och jag vill gärna erkänna att många frivilliga krafter gjorde betydande insatser därvidlag.

Emellertid kunde man inte effektivt samla in dessa skalbaggar vid alla kuster. Det gick bra på sandstränder, där man kunde hitta skalbaggar, men på de stränder som bestod av sten var det praktiskt taget omöjligt att finna dem. Vi kan därför vara ganska övertygade om att många av koloradoskalbaggar tog sig upp i åkerfälten och sannolikt fortfarande finns där. Man hoppades på att en sträng vinter skulle kunna oskadliggöra dessa skadedjur. Nu har det emellertid blivit en osedvanligt mild vinter i stället, och det är väl osäkert huruvida koloradoskalbaggar har drabbats särskilt hårt av denna vinter.

Det arbete som i fjol sattes in mot koloradoskalbaggar leddes av växtskyddsanstalten i Åkarp, där särskild personal var avdelad för den uppgiften. Nu har emellertid växtskyddsanstalten meddelat att sådan personal som man förfogade över i fjol icke står till buds, därest vi skulle få ett nytt angrepp och en ny kampanj måste sättas in. Det är därför som man från växtskyddsanstaltens sida begär att en assistenttjänst inrättas för det ändamålet. Med hänsyn till den risk som finns att koloradoskalbaggen skall bli inrotad i vårt land bör vi vidta alla de åtgärder som kan behövas för en effektiv bekämpning i begynnelsekedet. Om detta skadedjur blir rotfast i vårt land, kan det komma att betyda oerhörda förluster framför allt för potatisodlarna.

Jag vill gärna erkänna att det har beviljats ett ej obetydligt belopp för denna bekämpning. Men dessa pengar har närmast varit avsedda att användas till bekämpningsmedel, till maskinutrustning etc. Det krav som nu framställs gäller en personaltjänst, och den är synnerligen välmotive-

rad. På detta område gäller det gamla ordspråket att det är bättre att dämna i bäcken än i ån.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen 7 a, där de frågor som jag har tagit upp berörs.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru ANÉR (fp):

Herr talman! I det handlingsprogram som antogs av FN:s miljökonferens för snart ett år sedan här i Stockholm handlar § 44 om behovet av nya, bättre och mera motståndskraftiga odlade växtarter. De förenade icke-officiella organisationerna "non-governmental organisations" — som var samlade i Stockholm samtidigt underströk i sitt uttalande till konferensen att de rika länderna måste forska intensivt för att få fram ofarliga ersättningsmedel för de giftiga pesticiderna. Samma ämne togs sedan upp till förnyad diskussion på den andra interparlamentariska miljövärdskonferensen i Wien 14 dagar senare, där parlamentariker från 32 olika riksdagar samlades, drivna enbart av sitt eget miljövärdintresse. Där uttalade man, att FN-konferensen visserligen hade givit rekommendationer till världens regeringar om att öka världens matproduktion men inte antytt hur detta skulle gå till, om man samtidigt skulle uppfylla kravet på att minska användningen agro-kemikalier.

Konferensen i Wien pekade därvid på ett av de mest försummade problemen i jordens livsmedelstillverkning: att finna nya sätt att öka skördarna utan att överösa dem med mer eller mindre giftiga kemiska ämnen. De så högt lovprisade nya vete- och risarterna, som i Indien och på andra ställen gett s. k. mirakelskördar, gör ju inte detta utan mycket stor tillförsel dels av vatten och dels av biocider, vilket allt innebär att den gröna revolutionen är en ganska tvivelaktig framgång - alldeles bortsett från de beklagliga sociala följder som den haft och som möjligen hade kunnat undvikas, om man insett dem från början.

I folkpartiets nya partiprogram förklarar vi att kemikalieanvändningen inom jordbruket i möjligaste mån bör ersättas med sådana biologiska metoder som är mera ofarliga. Intensiv forskning är nödvändig för att få fram medel och metoder som tillfredsställer kraven på hög avkastning och oskadlighet för natur och människor. Grundläggande för allt vårt arbete måste vara tillämpningen av det ekologiska betraktelsesättet, dvs. att man beaktar konsekvenserna i hela det levande systemet och inte bara i skenbart begränsade delar av det. Det är fel att tro att allt vad teknologin åstadkommer av skada kan botas med mera teknologi av samma slag. Vi måste lära oss samarbeta med naturen, inte motarbeta den.

För att slippa biociderna och för att kunna få goda skördar utan det förfärande spill som parasitangreppen ibland kan medföra även i Sverige och mycket ofta gör i varmare klimat, finns det bl. a. en lovande utväg: resistensforskning, dvs. den långsamma, tålmodiga metoden att odla fram arter som av sig själva är motståndskraftiga mot parasiter av skilda slag. Vi har en ganska förnämlig tradition på detta område i Sverige. Den hotas

nu av de nedskärningar som i år går igenom hela statsbudgeten. Den nedskärning det är fråga om just nu belöper sig på 134 000 kronor – så mycket har statens växtskyddsanstalt nämligen begärt för att kunna öka anslaget till resistensprövning. Min medmotionär fru Hambræus och jag föreslår i motionen 771 att statens växtskyddsanstalt får dessa pengar för att resistensforskningen här i landet skall kunna fortsätta på ett effektivt och meningsfullt sätt.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen 7 b vid jordbruksutskottets betänkande nr 1.

I detta anförande instämde herr Wiklund i Stockholm (fp) och fru Hambræus (c).

Herr HEDIN (m):

Herr talman! Från moderata samlingspartiets sida har vi i år varit mycket återhållsamma när det gäller att yrka på nya tjänster eller åtgärder i övrigt som är kostnadskrävande. Vi anser att budgetläget kräver en stark återhållsamhet. Men på några punkter har vi ändå gått med på yrkanden av skilda slag, punkter där vi ansett det vara särskilt angeläget. Det kom bl. a. till uttryck på den punkt som förut diskuterades och som gällde lantbruksnämnderna.

Här är återigen en punkt där vi har gått med på ett yrkande i en trepartimotion, nämligen om inrättande av en tjänst som försöksledare vid växtskyddsanstaltens inspektionsavdelning. Såvitt jag kan förstå är den här avdelningen klart underbemannad i dag. För undersökningar, kontroller och inventeringar finns faktiskt bara en enda fast anställd försökstekniker. I övrigt är man hänvisad till tillfälligt anställd personal, och det säger sig självt att det inte kan vara tillräckligt – mot bakgrund av de mycket stora uppgifter som föreligger.

Under det senaste året har tillkommit några akuta nya problem som kräver stor uppmärksamhet. I första hand tänker jag på koloradoskalbaggen, som herr Hansson i Skegrie talade åtskilligt om. Jag tänker också på risken för att t. ex. päronpesten skall spridas även till vårt land. Den utbreder sig i norra Europa, och den förekommer på sydöstra Själland. Risken för att den skall komma hit är naturligtvis stor. Ringrötan på potatis är ett annat akut problem, inte minst uppe i Norrland.

Med hänsyn till de mycket stora värden som står på spel om man inte kan få effektiv kontroll och effektiva förebyggande åtgärder i tid mot många sjukdomar och skadegörare anser jag att det är mycket angeläget att den här föreslagna i och för sig ganska blygsamma men dock förstärkningen av växtskyddsanstaltens inspektionsavdelning kommer till stånd.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen 7 c.

I detta anförande instämde herr Nilsson i Tröbro (m).

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! De tre föregående talarna har företrätt de tre reservationer som föreligger vid punkten 35 i detta utskottsbetänkande. Alla tre

reservationerna går ut på en höjning av förslagsanslaget, utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. I reservationen 7 a föreslås ett anslag om 8 114 000 kronor, i reservationen 7 b föreslås 8 044 000 kronor och i reservationen 7 c föreslås 7 980 000 kronor. Det belopp som föreslås i reservationen 7 a är 204 000 kronor större än det Kungl. Maj:t har föreslagit under punkten Statens växtskyddsanstalt, nämligen 7 910 000 kronor.

I motionen 771 av fru Anér och fru Hambræus och i motionen 787 av herr Josefson i Arrie m. fl. begärs 134 000 kronor till ökade resurser för resistensprövning. I motionen 781 krävs en höjning av anslaget med 70 000 kronor – för förstärkning av anstaltens inspektionsavdelning med en befattning som försöksledare. Utskottsmajoriteten har inte velat vara med om föreslagna höjningar av anslaget och vi vill därför inte heller ha någon tjänst inrättad nu.

I övrigt kan jag anföra att statens växtskyddsanstalts organisation och verksamhet för närvarande ses över av den s. k. kontrollanstaltsutredningen.

Fru Anérs farhågor att den resistensbiologiska forskningen skulle undergå någon förändring är en förhastad slutsats. Någon förändring i anstaltens organisation beträffande resistensbiologiska laboratoriet har inte skett.

I motionen 781, som närmast utskottets ordförande talade för, krävs – som jag nyss nämnt – tillsättande av en tjänst som försöksledare. Denne skulle leda bl. a. arbetet med bekämpningen av potatiskräfta och ringröta på potatis, päronpest och koloradoskalbaggen. Här gäller samma förhållande som jag redan påpekat: att kontrollanstaltsutredningen överser statens växtskyddsanstalts organisation. Det skulle väl knappast vara riktigt att under sådana förhållanden utöka den fasta personalen.

Jordbruket drabbades i fjol av en invasion av koloradoskalbaggen och det anvisades då 750 000 kronor från anslaget Bekämpande av växtsjukdomar för denna bekämpning. Jag förutsätter att om koloradoskalbaggen kommer igen innevarande år skall pengar också då anvisas för sådan bekämpning.

Utskottsmajoriteten är således på dessa punkter inte nu beredd att öka anslaget och inte heller att tillsätta någon extra tjänst.

Jag ber, herr talman, att med detta få yrka bifall till utskottets hemställan på de punkter som vi nu behandlar.

Herr HANSSON i Skegric (c):

Herr talman! Herr Mossberger räknade ihop de anslagsökningar som skulle komma i fråga om reservationerna bifölls. Man kan dock inte bara mäta utgifterna i kronor; man måste också räkna efter hur motiverad en utgift är. Om det belopp som herr Mossberger nämnde är riktigt – och det är det säkerligen – och anslagen alltså skulle öka med 200 000 kronor, är detta egentligen en billig försäkringspremie med tanke på att jordbruket varje år sannolikt förlorar 200–300 miljoner kronor på grund av skadeangrepp av växtsjukdomar och insekter. Jag tror att vi många gånger tar på oss avsevärt större utgifter utan att motivet är starkare än vad det är här.

Det pågår en utredning om förstärkning av växtskyddet, sade herr Mossberger. Under den tid som den utredningen arbetar skulle jag tro att koloradoskalbaggarna frodas väldeliga. De bryr sig inte om att avvakta vad en utredning kan ge för resultat, utan de trivs lika bra ändå.

Det är riktigt att det i fjol beviljades 750 000 kronor till bekämpning av koloradoskalbaggen. Därav var emellertid 500 000 kronor ersättning för preparatkostnader i samband med bekämpningen av koloradoskalbaggen. Av den summan är nu 360 000 kronor förbrukade. Resten skall levereras tillbaka till departementet den 1 juli. De pengarna kan alltså inte utnyttjas. Förra året användes 250 000 kronor till inventeringspersonalen, till resor, lokalhyra etc. Det beloppet har också helt förbrukats, och växtskyddsanstalten har dessutom fått tillskjuta 60 000 kronor av andra medel.

I propositionen föreslås nu ett förslagsanslag på 7,9 miljoner kronor. Eftersom det är ett förslagsanslag, som man alltså har lov att överskrida, vill jag till jordbruksministern som nu befinner sig i kammaren framföra den förhoppningen att departementet – om det skulle bli så olyckligt att en invasion eller tillväxt av koloradoskalbaggarna hotar – sätter in alla resurser som är möjliga för att råda bot på detta och stoppa odjuret.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 27-34

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 35

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Propositioner ställes först i fråga om ökat anslag till resistensbiologisk forskning och därefter i fråga om förstärkning av växtskyddsanstaltens inspektionsavdelning. Därpå företages utskottets hemställan i övrigt till avgörande i ett sammanhang.

Ökat anslag till resistensbiologisk forskning

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationerna nr 7 a av herr Hansson i Skegrie m. fl. och nr 7 b av fru Anér i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hansson i Skegrie begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 35 mom. 2 såvitt avser ökat anslag till resistensbiologisk forskning röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationerna nr 7 a av herr Hansson i Skegrie m. fl. och nr 7 b av fru Anér i motsvarande delar.

Fredagen den
23 mars 1973

Utbildning och
forskning

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hansson i Skegrie begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 169
Nej — 97
Avstår — 3

Förstärkning av växtskyddsanstaltens inspektionsavdelning

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationerna nr 7 a av herr Hansson i Skegrie m. fl. och nr 7 c av herrar Hedin och Leuchovius i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hansson i Skegrie begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 35 mom. 2 såvitt avser förstärkning av växtskyddsanstaltens inspektionsavdelning röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationerna nr 7 a av herr Hansson i Skegrie m. fl. och nr 7 c av herrar Hedin och Leuchovius i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hansson i Skegrie begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 144
Nej — 121
Avstår — 4

Utskottets hemställan i övrigt

Bifölls.

Punkten 36

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 37

Utbildning och forskning

Kungl. Maj:t hade under punkten G 1 (s. 97–100) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid lantbrukshögskolan inrätta en professur i markfysik enligt vad i statsrådsprotokollet förordats,

2. till Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 45 339 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1973:1390 av herrar Grebäck (c) och Antby (fp) vari hemställts att

riksdagen beslutade 1. att bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en tjänst som universitetslektor i lantbruksbyggnader vid lantbrukshögskolan, 2. att till Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 95 000 kronor förhöjt förslagsanslag av 45 434 000 kronor,

1973:1391 av herrar Grebäck (c) och Antby (fp) vari hemställets att riksdagen beslutade 1. att bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en tjänst som statsagronom i produktkvalitet vid lantbrukshögskolan, 2. att till Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 98 000 kronor förhöjt förslagsanslag av 45 437 000 kronor samt

1973:1443 av herrar Åsling (c) och Johansson i Holmgården (c) vari hemställets att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde en skyndsam översyn av forsknings- och försöksverksamheten på jordbruksområdet i Norrland.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. som sin mening ge till känna vad utskottet i betänkandet anfört i anledning av motionen 1973:1443,

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid lantbrukshögskolan inrätta en professur i markfysik enligt vad som förordats i propositionen,

3. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1973:1390 och 1973:1391 till Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 45 339 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

8 a. angående vissa tjänster rörande produktkvalitet och byggnadsteknik av herrar Hansson i Skegrie (c) och Antby (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1973:1390, yrkande 1, och 1973:1391, yrkande 1, samt med bifall till motionerna 1973:1390, yrkande 2, och 1973:1391, yrkande 2, till Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisade ett förslagsanslag av 45 532 000 kronor,

8 b. angående tjänst som universitetslektor i byggnadsteknik av herr Johansson i Holmgården (c) och fru Olsson i Helsingborg (c) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1973:1390, yrkande 1, samt med bifall till motionen 1973:1390, yrkande 2, ävensom med avslag på motionen 1973:1391 till Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisade ett förslagsanslag av 45 434 000 kronor.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN anförde:

Överläggningen rörande punkten 37 får omfatta även punkterna 38–47. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga nu nämnda punkter.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställdes särskilda yrkanden.

Punkten 42 (Skogshögskolan: Förvaltningskostnader)

Kungl. Maj:t hade under punkten G 11 (s. 108–110) föreslagit riksdagen att till Skogshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 16 337 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1973:793 av herr Stjernström m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen beslutade 1. att bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en biträdande professur i miljöanpassat skogsbruk vid skogshögskolan samt 2. att till Skogshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 76 000 kronor förhöjt förslagsanslag av 16 413 000 kronor.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. i anledning av motionen 1973:793, yrkande 1, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om inrättande av en biträdande professur i miljöanpassat skogsbruk,

2. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1973:793, yrkande 2, till Skogshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 16 413 000 kronor.

Reservation hade avgivits

9. av herrar Mossberger, Persson i Skänninge, Hedström, Magnusson i Tanum och Augustsson samt fru Lindberg och fru Theorin (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen skulle

1. lämna motionen 1973:793, yrkande 1, utan åtgärd,

2. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1973:793, yrkande 2, till Skogshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 16 337 000 kronor.

Punkten 46 (Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling)

Kungl. Maj:t hade under punkten G 19 (s. 120–121) föreslagit riksdagen att till Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling för budgetåret 1973/74 anvisa ett anslag av 255 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1973:931 av fru Sundberg (m) och herr Nilsson i Trobro (m) vari såvitt nu var i fråga (punkten 2) hemställdes att riksdagen under nionde huvudtiteln, § 19, Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling för budgetåret 1973/74 beslutade anslå ett med 90 000 kronor förhöjt anslag till 345 000 kronor samt

1973:1396 av herr Håkansson m. fl. (c, fp, m) vari hemställdes att riksdagen såsom bidrag till växtförädlingsarbetet vid Algot Holmberg och Söner AB anvisade ett anslag av 120 000 kronor och således till Bidrag

till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling för budgetåret 1973/74 anvisade ett anslag av 345 000 kronor.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1973:931, yrkande 2, och 1973:1396 till Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling för budgetåret 1973:74 anvisade ett anslag av 255 000 kronor.

Reservation hade avgivits

10. av herrar Hansson i Skegrie (c), Antby (fp) och Hedin (m), fru Anér (fp), herr Johansson i Holmgården (c), fru Olsson i Helsingborg (c) samt herr Leuchovius (m) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1973:931, yrkande 2, och 1973:1396 till Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling för budgetåret 1973/74 anvisade ett anslag av 345 000 kronor.

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Herr talman! Under punkten 37 tas upp vissa tjänster vid lantbrukshögskolan. Det gäller en lektor i byggnadslära och en statsagronom i produktutveckling.

En av de viktigare frågorna för vårt jordbruk – och en fråga som blir aktuellare allteftersom rationaliseringen fortskrider – är sammanslagningen av egendomar, och därmed kommer byggnationen vid egendomarna att bli ett ganska stort problem. När två gårdar slås ihop är i allmänhet byggnaderna vid vardera gården för små för den samlade större arealen. Eftersom det är för arbetsamt att hålla djur vid två skilda gårdar står man vanligen inför valet att antingen slopa djurhållningen på den ena fastigheten eller bygga ut stallarna så att alla djuren kan samlas på ett ställe.

Då byggnadsverksamheten är ett praktiskt taget 100-procentigt skyddat område med en monopolism som är oöverträffad inom varje annat område, har byggnadskostnaderna i vårt land drivits upp till en sådan nivå att i varje fall jordbruket knappast har råd att anlita denna verksamhet. Om jordbrukarna över huvud taget skall kunna förnya eller omändra sitt byggnadsbestånd på ekonomisidan måste de i de allra flesta fall utföra sådant arbete med den egna arbetskraften; i annat fall är det oftast ekonomiskt omöjligt.

Men för att jordbrukarna skall kunna göra detta fordras rådgivning och möjligheter till utbildning för framför allt den yngre generationen som träder till på de här större egendomarna. För närvarande är det inte välbeställt med denna form av service. Det försiggår visserligen forskning på jordbruksbyggnadsområdet, och många bra resultat har nåtts och omsatts i praktiskt bruk. Men när det gäller för jordbrukarna att omsätta resultaten på sina gårdar är rådgivningen och servicen otillräcklig.

Det sker nu en viss undervisning på lantbrukshögskolan i byggnadslära, men den bör utvidgas och förstärkas. Den upprätthålles för närvarande genom tillfälliga anslag, och man säger från högskolans sida att det inte

Nr 52

Fredagen den
23 mars 1973

*Utbildning och
forskning*

kan fortsätta på detta vis. Man behöver där en bättre utbildning i byggnadslära för de blivande agronomerna, så att dessa i sin tur kan via undervisningen vid lantbruksskolorna eller som tjänstemän vid lantbruksnämnderna bistå jordbruket med råd i byggnadsfrågor.

När riksdagen 1967 beslöt att forcera sammanslagningen av jordbruken till större enheter borde man också ha haft klart för sig vilka följdproblem som uppkommer. Därför tycker jag det bör vara en moralisk skyldighet att se till att det beslut som då fattades om strukturrationaliseringen följs upp, så att alla detaljer som berörs av beslutet blir tillgodosedda. Jag hoppas fördenskull att jordbruksministern snarast ser till att byggnationen inom jordbruket underlättas på det sätt som föreslås i reservationen 8, nämligen genom att vi rustar upp undervisningen i ämnet vid högskolan och därmed indirekt också vid andra undervisningsanstalter.

Det är ingen överdrift att säga att svenska jordbruksprodukter håller en mycket hög kvalitet till skillnad från vissa importvaror. Många faktorer har medverkat till dessa kvalitativa framsteg hos jordbruksprodukterna. Det är god utbildning av jordbrukarna, rationella metoder inom såväl animalie- som vegetabilieproduktionen och en hög standard inom förädlingsledet. Jordbruket kan därför med mycket gott samvete gå in för den propagandakampanj för svensk mat som pågått under det här året och som fortsätter men som tyvärr orsakat sura miner på konkurrenthåll.

Konsumenterna kräver också goda och framför allt friska livsmedel av hög, förädlad kvalitet. För kontrollen härvidlag har vi inrättat livsmedelsverket och konsumentverket. Det är alltså kontrollorganen som vi har hunnit skaffa oss, och det är gott och väl att de finns.

Man är emellertid inte lika intresserad, tycks det, av att bistå producenterna och förädlingsindustrin med forskning och undervisning för att kunna bibehålla och vidareutveckla produktkvaliteten i fråga om jordbruksprodukter och trädgårdsprodukter. Från vår högsta utbildningsanstalt, lantbrukshögskolan, har begärts en tjänst som statsagronom just i ämnet produktkvalitet. Om en sådan tjänst inrättades skulle undervisning och forskning få det stöd som behövs för att uppfylla de krav som vi ställer genom de nämnda kontrollorganen. Den blygsamma utgift som en sådan tjänst åsamkar statsverket anser man att vi inte har råd med. Men vi har råd att utan att tveka offra miljoner på kontrollen i stället. Jag tycker det är dåligt ställt med logiken i de här sammanhangen. Nu sker produktutvecklingen vid laboratorier inom jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse på slaktens, mejeriväsendets och spannmålsproduktionens områden. Men kvar står att de vetenskapsmän som arbetar där måste utbildas någonstans, och de måste ha handledning någonstans ifrån. Och den utbildningen kan de bäst få, om vi förstärker den här sektorn på lantbrukshögskolan. Jag tycker att den lärartjänst som det här gäller kan inordnas bland åtgärderna för en bättre miljö. Vår dagliga kost bör vi värdera lika högt som andra trivselsmoment. God bostad och god arbetsmiljö är ingredienser i en hög levnadsstandard, men minst lika viktigt är att uppehålla och utöka en hög standard beträffande vår dagliga kost.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen 8 a.

Sedan har vi här för rationaliseringens skull slagit samman vissa ärendegrupper, så att i detta debattavsnitt också har kommit med en punkt som berör skogshögskolan, och där får jag i sammanhanget tala för utskottet, trots att reservanterna på grund av denna debattordning ännu inte har haft ordet.

Den moderna skogsavverkningens metoder med stora kalavverkningar som följd vållar som alla vet en mängd problem, som vi ännu inte har en klar blick över och där vi svävar i ovisshet om vad verkningarna kan bli framdeles, framför allt på ekologins område. Vi har inte hunnit med att genom forskning finna metoder för att läka de sår som skapas vid avverkningarna och lindra de ekologiska störningar som kalavverkningarna otvivelaktigt för med sig. Avverkningsmetoden försvaras med att lönsamhetskravet fordrar sådana åtgärder och arbetsmetoder, och därför tror jag att vi får vara beredda på att detta föga miljövänliga skogsbruk kommer att fortsätta. Under de senaste dagarna har vi fått ta del av skogspolitiska utredningens propåer, som tycks gå i den riktningen att kalavverkningarna blir ännu mer omfattande framdeles än de har varit, och det kommer att betyda att vi får väldiga sår och förfulande ingrepp i naturen. De stora kalytor som de moderna avverkningsmetoderna lämnar efter sig läks naturligtvis så småningom, men det tar sannolikt lång tid, och det är svårt att läka såren. Men ännu svårare tror jag det blir att läka de ekologiska skadeverkningar som otvivelaktigt uppstår. De är också ännu relativt outforskade. Därför känner vi dem ganska litet på nuvarande stadium. Sådana frågor som näringsförhållandena och vattenbalansen i marken är även mycket väsentliga för ekosystemets bevarande.

Vi vet också ganska litet om vad den moderna hyggesplöjningen kommer att ha för effekter. Det är möjligt att den har positiva inslag, men där finns säkert också inslag av negativ art. Dem känner vi inte till; de är för dagen dåligt klarlagda.

De intressen som måste beaktas gemensamt eller specificerade är t. ex. jordbrukets och skogsbrukets särintressen. Men detta fält omfattar också viltproduktion och viltvård, fiske, fritidsintressen och bebyggelsefrågor m. m. Detta är mycket betydande forskningsområden, som det sannolikt kommer att krävas lång tid att kartlägga.

Men det är inte bara hyggestekniken som kräver en ingående forskning. Därtill kommer också t. ex. frågan om vilka verkningar, både positiva och negativa, som skogsgödslingen kan få.

En annan fråga som inte heller kan förbigås är hur skogstillväxten påverkas av luftföroreningar, framför allt av svavel- och blybemängd luft. Om ytterligare exempel på forskningsobjekt behövs, kan man peka på användningen av besprutningsmedel mot ogräs och bepudringen mot skudeinsekter i skogen. Vi vet i dag inte om den växande skogen skadas eller om återväxten påverkas och i så fall hur mycket.

Det är alltså ett mycket stort fält som utgör arbetsområdet för en professor i miljöanpassat skogsbruk. Det är – det hoppas jag att jag har kunnat motivera – en i hög grad angelägen tjänst, som bör tillsättas vid skogshögskolan. Därtill kommer att man för undervisningen av blivande

tjänstemän och jägmästare behöver ha tillgång till denna fasta professur.

Det finns alltså mycket som talar för tillsättande av denna tjänst i miljöanpassat skogsbruk, och jag ber därför, herr talman, att på den punkten få yrka bifall till vad utskottet hemställt i punkt 42.

Fru LINDBERG (s):

Herr talman! Under punkt 37 i jordbruksutskottets betänkande nr 1 behandlas lantbrukshögskolans förvaltningskostnader. Enligt statsverkspropositionen beräknas anslaget för budgetåret 1973/74 till 45 339 000 kronor. I detta anslag ingår också medel för en nyinrättad tjänst som universitetslektor i landskapsarkitektur. Utskottet har inte någon erinran mot de personalförändringar som föreslagits av Kungl. Maj:t.

Utskottet har under denna punkt tagit ställning till två motioner, i vilka ytterligare personalförstärkning begärts.

I motionen 1390 yrkas att en tjänst som universitetslektor i lantbruksbyggnadsteknik inrättas vid lantbrukshögskolan. Den har herr Hansson i Skegrie här berört. Det saknas för närvarande en fast lärartjänst i ämnet i Ultuna. I motionen framhålls att högskolan hitills provisoriskt har kunnat ställa medel till förfogande men att det nu saknas medel för detta ändamål. Yrkandet i motionen går ut på att bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en fast tjänst samt ställa medel till förfogande för tjänsten.

Högskolan kommer att för nästa budgetår få täckning för löne- och prisstegringar. Någon nedskärning av den verksamhet som nu bedrivs behöver således ej ske på grund av medelsbrist. Lönekostnadsbudgeten uppgår till inte mindre 27 miljoner kronor. Det torde därför bli möjligt att oförändrat upprätthålla den undervisning som för närvarande bedrivs, även om en fast tjänst just nu inte kan inrättas.

I motionen 1391 yrkas att en tjänst som statsagronom i produktkvalitet inrättas vid lantbrukshögskolan samt att medel ställs till förfogande för tjänsten. Också denna tjänst finns med bland de tjänster som lantbrukshögskolan begärt medel till i sina anslagsäskanden. Jag kan tala om att det vid en underhandskontakt med lantbrukshögskolan har kommit fram att just den tjänsten inte tillhör dem som lantbrukshögskolan gett högsta prioritet.

När det gäller forskning och försöksverksamhet inom husdjursförädlingsområdet vill jag erinra om att det alltsedan budgetåret 1967/68 har skett en icke oväsentlig forskning på detta område, och det har på sätt och vis också herr Hansson i Skegrie här vitsordat även om han för sin del inte är helt nöjd. Jag vill också nämna det försöksslakteri i Uppsalaområdet där staten satsat 6 miljoner kronor och driver denna verksamhet tillsammans med Farmek. Det får väl också anses vara en god förstärkning.

Att den tjänst det här är fråga om inte anses som den mest angelägna framgår ju också av att herr Hanssons meningsfränder herr Johansson i Holmgården och fru Olsson i Helsingborg yrkat avslag på motionen.

Kungl. Maj:t har vid budgetbehandlingen inte ansett sig kunna bereda utrymme för någon av dessa tjänster i budgeten för 1973/74. Även om herr Hansson i Skegrie anser att 195 000 kronor är en struntsumma,

måste det ändå i budgeten göras avvägningar mellan vad ambitiösa tjänstemän i olika institutioner vill ha och vad det finns ekonomiskt utrymme för. Detta gäller ju inte bara på det här området. Utskottet anser inte att det under behandlingen i utskottet har framkommit något som ger anledning till en ändrad bedömning. Därför avstyrker utskottet de båda motionerna.

Motionen 1443 behandlas också av utskottet under denna punkt. I motionen begärs en skyndsam översyn av forsknings- och försöksverksamheten på jordbruksområdet i Norrland. En liknande motion behandlades av 1972 års riksdag. Som framgår av utskottets betänkande sker redan en betydande satsning på forskning och försök för norrländskt jordbruk. Högskolans anslag för försöksverksamheten nästa budgetår ökar med ungefär 2,5 miljoner kronor till 23,5 miljoner kronor.

Svensk utsädesförening gör på växtförädlingsområdet också satsningar för norrländskt jordbruk.

I fråga om forskningsområdet har i statsverkspropositionen preliminärt beräknats ett anslag till jordbruksforskning för nästa år med 8,8 miljoner kronor, vilket innebär en ökning med 800 000 kronor. Men enligt utskottets mening talar skäl med ökad styrka för en ytterligare tilldelning av resurser för forskning, försök och utvecklingsarbete för jordbruket i norra Sverige. Utskottet anser det därför nödvändigt att Kungl. Maj:t ägnar ingående uppmärksamhet åt behovet att snarast tillgodose angivna ändamål.

Vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit under förevarande punkt biträder utskottet och hemställer att riksdagen som sin mening ger till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1443.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets betänkande under punkten 37.

Herr HANSSON i Skegrie (c) kort genmäle:

Herr talman! Fru Lindberg sade att lantbrukshögskolan inte skulle ha gett tjänsten som statsagronom i produktkvalitet samma prioritet som andra tjänster. När verken gör upp sina petita kan de inte ge alla tjänster den högsta prioriteten — någon måste komma först och någon sist, om det över huvud taget skall göras någon gradering. Men vid de kontakter jag haft med lantbrukshögskolan har man där vitsordat att man är i mycket stort behov av den här tjänsten. Som jag tidigare sade vill vi alla ha bra kvalitet på våra livsmedel, och då bör vi väl också göra upprustningar.

I vad gäller tjänsten som lektor i byggnadslära vill jag ytterligare stryka under att jordbruksministern i sin proposition angående djurskyddet — en proposition som jag i förbifarten vill ge ett bra betyg — säger att vi kan förvänta en ökad bygghet inom jordbruket på stallbyggnadssidan. Sedan säger departementschefen att dessa jordbrukare bör lämna en utförlig skiss till lantbruksnämnderna för att det skall gå lättare för dem att göra upp en ritning på stall enligt bestämmelserna. Kräver man detta av jordbrukarna, bör man ju se till att de får en sådan utbildning att de kan göra en sådan skiss som verkligen är till nytta för lantbruksnämnderna.

Här använder regeringspartiet två språk. Ena gången vill man kräva jordbrukarna på kunnsighet i byggnadslära. Andra gången vill man inte medverka till utbildning i samma ämne.

Fru LINDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! När man lyssnar till herr Hansson i Skegrie, skulle man nästan kunna få den uppfattningen att det inte finns någon möjlighet till undervisning i det ämne han berör. Då vill jag erinra om att det för undervisning i lantbrukets byggnadsteknik för närvarande finns en professor, en extra universitetslektor, en speciallärare som har 40 timmar och amanuenser som har 1 250 assistenttimmar.

Jag har understrukt att anledningen till att denna tjänst inte tillstyrks helt enkelt är att det inte har ansetts finnas utrymme i årets budget för den. Det betyder inte att det inte finns intresse för den. Vad som lidigare förevarit vittnar om att man anser att det för närvarande inte finns någon möjlighet att inrätta tjänsten. Men man kan ändå inte på något sätt påstå att denna del av undervisningen är nonchalerad.

Herr talman! Jag vidhåller mitt tidigare yrkande.

Herr HANSSON i Skegrie (c) kort genmäle:

Herr talman! Professorn i detta ämne är placerad i Lund och inte vid lantbrukshögskolan i Ultuna. Undervisningen vid Ultuna uppehålls av speciallärare på tillfälliga anslag. Detta, tycker man, är ett icke önskvärt förhållande vid en högskola. Där borde det finnas en bättre tjänst i detta viktiga ämne.

Fru LINDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! I motionen har framhållits att man hyser farhågor för att de tjänster som nu finns inte skulle kunna vidmakthållas. Men enligt de upplysningar jag har fått finns utrymme för ungefär samma antal tjänster som tidigare. Någon försämring blir det i varje fall inte. Det hoppas jag att vi kan vara överens om.

Herr HEDIN (m):

Herr talman! Herr Leuchovius och jag har inte ansett de tjänster som just nu diskuteras vara så angelägna att vi har velat stödja förslaget. Däremot har vi gått med på att inrätta en tjänst som biträdande professor i miljöanpassat skogsbruk vid skogshögskolan. Det tror jag är ett mycket angeläget önskemål.

Debatten om det moderna skogsbruket och dess effekter på miljön har under den senaste tiden varit mycket livlig mellan amatörer och experter och experter sinsemellan. Om skogspolitiska utredningens socialistiska och byråkratiska förslag skulle genomföras, lär den debatten bli ännu livligare än den varit hittills.

Användandet av kemiska preparat, t. ex. för att döda löv, utnyttjandet av handelsgödsel i skogsbruket, liksom man sedan lång tid tillbaka gjort i lantbruket, och användandet av moderna högeffektiva metoder som tar bort nästan alla manuella arbetsinsatser inom skogsbruket diskuteras livligt i press och övriga massmedia.

De stora kalhyggena och dikesplöjningarna på vissa marker för att underlätta föryngringen är andra frågor som har rönt mycket stort intresse. Genom vänlig inbjudan från jordbruksministern hade många av oss i går tillfälle att få diskutera och höra många synpunkter på en del av dessa frågor, framför allt beträffande hyggena. Generaldirektören för skogsstyrelsen, Ebeling, höll ett mycket intressant anförande och gav en utförlig redovisning. Han talade om den naturliga utvecklingen av skogsbestånd och kulturåtgärder i skogen i internationellt perspektiv.

Huvudintrycket av den efterföljande diskussionen blev för mig att storskogsbruket i dag i mycket stor utsträckning tar hänsyn till naturvärden och till miljön. Jag har själv erfarenhet av det enskilda skogsbruket, och jag vet därför att man i mycket stor utsträckning också inom bondeskogsbruket tar sådana hänsyn. De allra flesta skogsägare är ju samtidigt naturentusiaster, kanske jägare, och de finner det med sina egna intressen förenligt att t. ex. spara skog som är av betydelse för det vilda eller för den lokala naturvärden. Det kan gälla skogskanter eller det kan gälla impediment, där skogen mycket väl kan stå kvar men inte har någon betydelse från produktionssynpunkt.

Den hänsyn som man härigenom tar kommer inte bara den enskilde skogsägaren till del, utan i synnerligen hög grad också allmänheten, som är beroende av att ha en vacker natur att vistas i. Men även om, som jag ser det, skogsfolket - både människorna i storskogsbruket och människorna i bondeskogsbruket - är intresserade av de här frågorna, tror jag det är synnerligen angeläget att följa upp den hastiga utveckling som sker och att det bör ges bättre möjligheter att forska när det gäller miljöanpassat skogsbruk, så att de som utbildas vid skogshögskolan får bästa möjliga skolning i detta avseende och en direktkontakt med de forskningsresultat som kan uppnås. I det fallet vill jag helt instämma i vad herr Hansson i Skegrie nyss sade. Det är en mängd olika saker som här inte är utklarade i dag och som kräver en forskningsverksamhet.

Mot den bakgrunden tycker jag det är glädjande att utskottsmajoriteten har gått med på förslaget om inrättande av en biträdande professur i miljöanpassat skogsbruk. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag under punkten 42.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Först vill jag säga till herr Hedin att den av honom påstådda socialismen i skogspolitiska utredningen verkligen har undgått min uppmärksamhet.

Men det var inte det vi skulle tala om här, utan frågan om inrättande av en biträdande professur i miljöanpassat skogsbruk vid skogshögskolan.

När frågan avgjordes i utskottet hade jag inte tillräckligt material för att ta ställning vare sig för eller emot, och fortfarande när betänkandet justerades var, tyckte jag, materialet för tunt för att jag skulle vara helt övertygad. Jag har alltså riksdagsmoraliskt rätt att inta vilken ställning som helst här. Jag vill redan från början säga att ju mer jag fördjupat mig i materialet, desto mera övertygad har jag blivit om att tillkomsten av den här biträdande professuren verkligen är en mycket seriös angelägenhet.

Skogshögskolans forskning och undervisning har under en lång följd av

år varit inriktad uteslutande på skogsindustrins — dvs. det s. k. virkesproducerande skogsbruket — problem. På grund av strukturen i svenskt skogsbruk — ett begränsat antal mycket mäktiga enheter och ett mycket stort antal småskogsägare — har högskolans verksamhet dominerats av storskogsbruket, dvs. bolagen och domänverket. Det har då varit naturligt att både forskning och undervisning har kommit att inriktas mot skogarnas *virkesproduktion* och problem i anslutning till denna.

Men själva virkesproduktionen är bara *en* del av skogarnas nyttoverkan. Skogen som naturresurs producerar dessutom många andra nyttigheter, som vi i Sverige nu fått en begynnande medvetenhet om. Till dessa nyttigheter räknar man numera inte bara t. ex. förutsättningar för rekreation, friluftsliv och jakt utan också det som hittills kallats "urban forestry", där inte bara friluftsaspekterna kommer in i bilden, utan man också försöker belägga skogens betydelse för klimatet — temperatur, fuktighet, instrålning, vind etc. — och hygien, alltså som dammsamlare och uppfångare av radiakstrålning, bullerdämpare etc., i den urbaniserade miljön.

Inom dessa skogliga och sociala tillämpningsområden har vi en mycket anspråkslös verksamhet i Sverige, medan man på andra håll i världen har en mycket mera avancerad verksamhet. Utskottets ordförande, herr Hansson i Skegrie, berättade förut i dag om jordbruksutskottets resa i Sovjetunionen för snart två år sedan. Jag skulle kunna komplettera med de intressanta uppgifter vi fick där om dessa gröna bälten som man har anlagt runt storstäderna med tårtbitsliknande kilar in mot centra. Det är alltså lagligt skyddade bälten, där man helt enkelt inte får bygga, och man har sett dem utifrån de synpunkter jag här har angett. Men också i länder som USA och Australien har man intressanta erfarenheter av forskning i fråga om miljöanpassat skogsbruk.

Att dessa forskningsområden för närvarande är undertryckta i Sverige framgår bl. a. av den förvirrade miljödebatten om kalhyggen, skogsgödsling, hyggesplogning och andra skogsbrukets åtgärder som förts under senare år. Jag säger medvetet plogning därför att det inte är fråga om en plöjning i gammal vanlig stil, där man vänder torvan, utan här skjuter man undan humuslagret med mycket primitiva, skräckinjagande redskap och åstadkommer i stort sett sterila diken med så där fem meters mellanrum.

Utan att röja några hemligheter kan jag väl säga att vi i jordbruksutskottet har denna förvirrade debatt varje gång dessa frågor behandlas. Det kanske inte beror så mycket på oss som på de motstridiga uppgifter vi får från olika håll beroende på vilka intressen uppgiftslämnarna representerar. Varje gång jag har att ta ställning i dessa frågor efterlyser jag förgäves data som det går att lita på, data som är vetenskapliga och inte avgivna från den ena eller andra intressesynpunkten.

Dessa forskningsområden måste nu byggas upp, och det är då naturligt och lämpligt att detta sker inom ramen för skogshögskolans verksamhet. Skogshögskolan har i dag den utan jämförelse största samlade kompetensen om den naturresurs som skogen utgör. Skogshögskolan skulle då ges möjlighet utveckla sin verksamhet även beträffande den del av skogsproduktionen som består av icke-fiberproduktion. När jag arbetat med den

här frågan, har jag blivit medveten om att en sådan vidgad inriktning av verksamheten, dvs. utöver de traditionella skogsindustriella aspekterna, är ett starkt önskemål bland högskolans lärare och forskare. Fru Lindberg nämnde förut om en annan tjänst som jag inte anslöt mig till inrättandet av, därför att jag inte var helt övertygad om dess nödvändighet. Den var inte högt prioriterad av lanbrukshögskolan. Men den biträdande professur, som jag nu talar om, är verkligen högt prioriterad av en såvitt jag vet enhällig lärar- och forskarkår vid skogshögskolan.

Skogshögskolan har omkring 400 anställda för forskning och utbildning. Det är, som jag nyss sade, den största samlade kompetensen på området i landet, och ändå motsvarar det väl bara vad var och en av de största träförädlingskoncernerna har i sina laboratorier. Jag har inte till den här debatten hunnit få fram uppgifter om hur stor deras aktuella personal är. men för 8–9 år sedan hade Mo och Domsjös forskningslaboratorium 150 män anställda. Billeruds forskningslaboratorium i min hemstad Säffle hade då 100 personer anställda. Jämfört med dessa har alltså skogshögskolan i detta skogrika och även i övrigt rika land en personal på bara 400 för sina mångskiftande och mycket betydelsefulla uppgifter.

I vad gäller den socialdemokratiska reservationen skall jag begränsa mig till några välmotiverade kommentarer. Den forskning som pågår i miljöanpassat skogsbruk vid skogshögskolan, enligt reservanternas främst vid institutionen för skogsskötsel, är utomordentligt anspråkslös. Högskolan har i sina anslagsframställningar sedan 1965 argumenterat i denna fråga utan resultat. För närvarande finns ett mindre specialläraryrskode. En tjänsteman på institutionen för skogsskötsel uppehåller för tillfället så gott som all verksamhet inom högskolan på detta område. Han upprätthåller fram till den 30 juni 1973 en vakant biträdande professur vid institutionen som tidigare har finansierats av tillfälliga medel. För övrigt kan konstateras att institutionen för skogsskötsel – tvärtemot vad reservanternas anfört – har en mycket liten forskningsverksamhet. Denna institution har mest undervisande uppgifter och är den enda institution vid skogshögskolan som inte har någon egen serie för rapporter och uppsatser. Forskningsverksamheten är faktiskt så obetydlig att det hittills inte funnits något behov av en särskild publikationsserie.

Reservanternas uppgift om en docentur inom området är riktig, och jag tror det är den enda riktiga uppgiften i reservationen. Docenturen är ännu inte tillsatt, men den kan på intet sätt ersätta en fast tjänst såsom t. ex. en biträdande professur, eftersom docenturer som bekant är tidsbegränsade. Man kan inte begära av högskolan att den skall kunna bygga upp en framgångsrik verksamhet inom ett nytt ämnesområde utan permanenta tjänster. Ämnesområdet är för övrigt så omfattande att både professuren och docenturen är fullt motiverade. Enligt min mening, som överensstämmer med en såvitt jag vet enig uppfattning vid skogshögskolan, finns det i stället ytterligare personella behov inom detta område. Jag hoppas livligt att jordbruksministern tar en extra titt på deras stat till den kommande riksdagen. Här skulle docenturen vara ett sådant tillskott, och det är möjligt att forskningsrådsmedel kan mobiliseras för ytterligare förstärkningar.

Forskningen inom området med stöd av medel från forskningsrådet är också utomordentligt anspråkslös. Vissa mindre omfattande projekt stöds sedan den 1 juli 1972 av statens råd för skogs- och jordbruksforskning och sedan den 1 januari 1973 av forskningsnämnden inom statens naturvårdsverk. Däremot har upprepade framställningar om forskningsstöd från skogshögskolan till statens råd för skogs- och jordbruksforskning blivit utan resultat. Rådets skogssektion har under senare år haft så små resurser att nya projekt inte kunnat få finansiering. Högskolans framställningar har därför måst avvisas.

Reservanternas hänvisning till storprojektet "Barrskogslandskapets ekologi" är missvisande. Detta storprojekt har ingenting med det här aktuella forskningsområdet att göra. Storprojektet är inriktat på ekologisk grundforskning, där framför allt universitetens traditionellt grundforskningsinriktade verksamhet utgör huvudparten. Miljöanpassat skogsbruk däremot är ett typiskt tillämpningsområde, alltså ett område för tillämpad forskning, där det gäller att finna praktisk tillämpning och praktisk avvägning mellan olika intressen. Det kan säkerligen bli så i en framtid att vissa resultat från "Barrskogslandskapets ekologi" kan komma att få sin praktiska tillämpning inom "miljöanpassat skogsbruk". Jag har väl inte gjort någon hemlighet av att jag och vpk-gruppen har stött detta stora ekologiska projekt som för övrigt ingår i ett internationellt projekt.

Reservanterna pekar vidare på vissa forskningsarbeten under Nämnden för skogsteknisk forskning. Nämnden är huvudman för ett mellan staten och skogsbruket nyligen slutet avtal om kollektiv skogsteknisk forskning. I det ramavtal som närmare reglerar verksamheten finns ett program kallat "yttre miljö", där 100 000 kronor avsatts. Inom detta program skulle verksamheten "miljöanpassat skogsbruk" tillsammans med andra frågor, t. ex. oljespill från skogsmaskinerna, spårbildning i skogsmarken osv., kunnat höra hemma. Men detta program har ännu inte startats, vilket bl. a. beror på oklarheten om skogshögskolans roll i sammanhanget. Verksamheten inom ramavtalet är också till 95 procent förlagd till Forskningsstiftelsen Skogsarbeten, som är ett branschorgan med skogsindustrin som huvudman. Det här ser verkligen bekymmersamt ut, herr jordbruksminister.

Jag har redovisat frågeställningen fiberproducerande skogsbruk kontra annan allmännyttig skogsproduktion. Det är uppenbart att industriintressena ser fiberproduktionen som sitt primära intresse. Man har sålunda knappast anledning vänta sig att programmet "yttre miljö" kommer att drivas med någon större entusiasm av ett organ som står skogsindustrin nära. Även detta förhållande -- jag skall sluta med detta, herr talman, -- talar alltså för att skogshögskolan ges möjlighet etablera nödvändig kompetens inom området "miljöanpassat skogsbruk".

Allra sist vill jag säga att för min del är jag alltid obenägen att ta ställning till den här typen av tjänster, och jag har varit ytterligt restriktiv tidigare när det har gällt sådana ställningstaganden i utskottet. Inte därför att jag anser att far, i detta fall regeringen, alltid har rätt, men därför att jag anser att där samlas dock kunskaper över hela fältet som den enskilde riksdagsmannen sällan eller aldrig har tillgång till. Att jag i detta fall tar

ställning för denna tjänst beror dels på den bakgrund som jag tecknade förut – den otroligt förvirrade bild som vi får av expertisens uppfattning om modernt skogsbruk – dels på att jag inte har funnit något enda skäl för att inte ge denna tjänst högsta prioritet.

Jag vill alltså yrka bifall till utskottets hemställan vid punkten 42 om inrättande av en biträdande professur i miljöanpassat skogsbruk.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Som herr Takman redan har påpekat, har vi i utskottet haft att behandla den här motionen om inrättande vid skogshögskolan av en biträdande professur i miljöanpassat skogsbruk.

I reservationen har vi också påpekat att den undervisning som är förknippad med den föreslagna tjänsten för närvarande meddelas av skogshögskolan inom ramen för anvisade speciallärararvodet. Forskning rörande skogsbruket och miljöintressena bedrivs ju också inom flera ämnesområden vid skogshögskolan, främst vid institutionen för skogsskötsel. Det bedrivs ju även utanför skogshögskolan forskning som finansieras bl. a. med forskningsmedel.

Jag vill som ytterligare kommentar till denna motion nämna att skogshögskolan nyligen har utannonserat en docentur i skogsskötsel med särskild inriktning på miljöfrågor. Om den tjänsten blir tillsatt, vågar man väl säga att önskemålen i motionen i väsentlig mån redan synes ha tillgodosetts av högskolan själv inom ramen för befintliga resurser.

Jag kan också i detta sammanhang påpeka att skogshögskolan vid ansökningstidens utgång den 5 februari enligt vad jag fått veta inte hade någon sökande till denna docentur. Det kan hända att någon kan anmäla sig senare, men vid det tillfället fanns det ingen sökande. Detta kan naturligtvis tolkas på flera sätt, men man kan ju ställa frågan huruvida det verkligen då finns någon kompetent sökande till en docenttjänst. Om någon sådan inte finns, är det inte heller säkert att det finns någon kompetent sökande till en biträdande professur. Vi reserverar vill naturligtvis inte bestrida att det kan anföras motiv för att vid skogshögskolan inrätta en tjänst med uppgift att bedriva forskning för miljöanpassat skogsbruk, men när denna forskning redan bedrivs på flera områden finns det ju inte någon större anledning att tillsätta ytterligare tjänster.

Jag hörde nyss att herr Takman inte ville tro på de uppgifter som vi har lämnat. Det är möjligt att han har bättre kontakter med forskarna och docenterna på skogshögskolan än vad vi har – jag kan inte yttra mig om det – men jag tror inte att vi har lämnat några felaktiga uppgifter i vår reservation. Reservanterna har med hänsyn till den omfattande forskningsverksamhet som redan pågår i frågan inte ansett sig kunna förorda inrättandet av en biträdande professur, och det brukar ju inte heller vara kutym, i varje fall inte här i riksdagen, att tillsätta tjänster nästan på löpande band innan vederbörande departementschef gått med på det och även med hänsyn till att, som Marta Lindberg tidigare sagt, kostnaderna får vägas mot varandra. Även om de inte är så stora, blir det sammanlagt stora belopp.

Med hänsyn till dessa slutsatser, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen 9 vid punkten 42.

Herr TAKMAN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag har redan förut bemött dessa argument om docenturen. Jag har funnit att det finns åtminstone fyra, kanske fem, experter som är kompetenta för den biträdande professuren men att ingen av dem har råd eller intresse att ta en docentur, som ju är tidsbestämd. Jag har i huvudansförandet sökt bemöta reservanterna i utskottet, som jag tycker har en svag argumentering. Man kan säga att den är direkt vilseledande utom just beträffande docenturen.

Anledningen till att skogshögskolan inte fått någon hjälp med arbetet på miljöanpassat skogsbruk under de sju till åtta år frågan varit aktuell är helt säkert budgetmässig. Skogshögskolan har under denna tid praktiskt taget inte fått någon reell förstärkning alls. Dessutom måste det ha undgått de ansvarigas uppmärksamhet hur viktig den här tjänsten är.

De farhågor som herr Mossberger har för bl. a. överlappning av andra professors ämnesområden är obefogade. Skogshögskolan har totalt 16 professorer och 19 biträdande professorer, men just arbetet med miljöanpassat skogsbruk är något nytt. Här finns ingen överlappning eller dubblering, herr Mossberger, utan det är bara ett stort tomrum.

Herr MOSSBERGER (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Takman vill jag säga att jag bestrider att vi lämnat några vilseledande uppgifter i reservationen. Att det förekommer så många professorer och docenturer vid skogshögskolan är väl ett bevis för att det pågår forskning på dessa olika områden.

Herr TAKMAN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag hoppas att jag inte sade att reservanterna medvetet hade lämnat vilseledande uppgifter. Det var inte min mening, och jag tror inte heller att jag sade det. Men uppgifterna är objektivt sett vilseledande, eftersom de ger det intrycket att det arbete som skall utföras inom ramen för denna biträdande professur görs vid andra institutioner, och det är inte sant.

Herr LARSSON i Borrby (c):

Herr talman! I motionerna 1396 och 931 hemställs om 120 000 kronor i anslag till viss praktisk växtförädling och då med specialinriktning på förädling av sojabönan. De stora spannmålsöverskotten under de senaste åren, som är en följd av för ensidig stråsädesodling på allt större arealer, har medfört krav på alternativa grödor, och jordbruksministern framhöll sommaren 1972 att nu måste vi ta krafttag för att komma till rätta med dessa problem.

Jag tror att sojabönan kan inom en framtid komma att spela en betydande roll som alternativ gröda. Krafttagen i statsverkspropositionen för sojabönans del inskränker sig emellertid till 30 000 kronor. Algot Holmberg och Söner AB, som sysslar med den här forskningen, har ansett att 120 000 kronor är det minimibelopp som krävs för en meningsfull fortsättning av forsknings- och förädlingsarbetet, och motionärerna anser det rimligt att riksdagen anvisar den summan.

Problemet att i framtiden mätta en hungrande värld är att tillgodose

de ökade människomassornas behov av protein. Sojabönan är troligen den växt som har en proteinsammansättning som lämpar sig bäst för direkt humankonsumtion, vilket har framhållits av olika forskare.

Nu sägs det ofta att Sverige är för kallt för odling av sojabönan, och det har använts som en tumregel. Det har också sin fulla giltighet för alla marknadssorter som vi nu känner från Asiens och Amerikas storodlingsområden. Dessa sorter kräver mera värme för sin blomning och frösättning än den svenska sommaren kan erbjuda. Jag kan som ett kuriosum berätta att 1938 hade jag tillfälle att som ung klubbodlare odla sojabönor, och den sommaren var unik på det sättet att den var mycket rik på solskenstimmar. Det innebar att sojabönan faktiskt mognade i vårt land den gången, trots att det var sorter som kräver lång vegetationsperiod.

Nu vet vi emellertid att våra växtförädlare har kommit fram till att det finns sojabönor med mindre värmebehov för blomning och frösättning än de allmänt kända sorterna. Centrum för dessa köldhårdiga sorter ligger på den japanska nordön Hokkaidos östkust och närbelägna öar i Okhotska havet. Man betraktar dessa sorter som en nyckel som skall öppna Nordvästeuropas jordbruksländer, däribland Sverige, för sojabönan som proteinrik kulturväxt, givetvis under aktiv medverkan av invandringsländernas växtförädling och försöksväsen.

De grundsorter av soja som vi har fört hem från Okhotska havets kuster och öar och ur korsningar med dessa härstammande Fiskebysorter av soja är livsdugliga i vårt svala nordvästeuropeiska sommarklimat. Denna livsduglighet i vår miljö är den enda nödvändiga förutsättningen för meningsfull växtförädling under våra förhållanden.

Jag vill nu, herr talman, bara stryka under vikten av att se till att man på ett meningsfullt sätt får möjlighet att fortsätta denna förädlingsverksamhet, som redan har visat ganska goda resultat. Man har sålunda under fjolåret vid observationsförsök kunnat skörda på Ekerums gård i Borgholm så pass imponerande skördar som 1 580 kg per hektar. Mot bakgrunden av att sojabönan har 40 procent råprotein är det ett mycket intressant resultat med tanke på framtidens proteinförsörjning.

Mot den bakgrunden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 10, vari föreslås ett med 90 000 kronor förhöjt anslag till denna växtförädling.

Herr NILSSON i Trobro (m):

Herr talman! Till detta betänkande är vid punkten 46 fogad reservationen 10 av de borgerliga ledamöterna i utskottet med herr Hansson i Skegrie som första namn. Reservationen grundar sig på två motioner, dels en från moderata samlingspartiet, undertecknad av fru Sundberg och mig, dels en trepartimotion med herr Håkansson som första namn.

Det stora spannmålsöverskott som vi varje år kan notera är mest beroende på att större arealer tagits i anspråk för odling av spannmål, inte minst därför att många lantbrukare slagit ut sina kreatursbesättningar på grund av bristande lönsamhet. I samband därmed friställs helt naturligt stora vallarealer, som i stället tas i anspråk just för spannmålsodling med

åtföljande svårigheter för växtföljden.

Jordbruket behöver därför få in andra grödor, som inte bara kan passa in i växtodlingen utan också kan ge oss protein, som det är brist på snart sagt överallt och som vi själva måste importera från andra länder, som kanske skulle behöva det mycket mer än vi.

Sedan många år tillbaka bedriver W. Weibulls AB i Landskrona som har det finansiella ansvaret för förädlingsverksamheten vid Algot Holmberg och Söner AB — förädlingsverksamhet med sojabönan. Man har kommit så långt att man fått fram en sort som är under uppförökning. Under år 1972 var 5 hektar utlagda för försöksodlingar på Öland och Gotland och i de östra delarna i Sverige. Den genomsnittliga skörden där blev ca 1 200 kg per hektar, torkad och rensad vara. Proteinhalten är så hög som 40 procent, vilket föregående talare också framhöll. Fetthalten är ca 16 procent. Det vore alltså synnerligen värdefullt om vi kunde få denna växt att passa i vårt klimat.

Det är också riktigt, som har nämnts här tidigare, att Algot Holmberg och Söner från Östsibirien importerar sojabönor, som vår egen soja korsas med för att få fram hårdigare sorter som kan passa i vårt klimat. Om vi skall kunna få en odlingsduglig soja i framtiden, behöver vi också vidareförädla densamma för att få en högre avkastning så att den verkligen blir odlingsbar.

Men företagsledningen har bekymmer för framtiden och har framhållit att man kanske blir tvungen att lägga ner förädlingsverksamheten. Den går inte ihop ekonomiskt. Det behövs ett bättre stöd till denna växtförädling.

I propositionen har anslagits 30 000 kronor till Algot Holmberg och Söner AB som bidrag till förädlingsverksamheten. Men företagsledningen har själv hemställt om anslag på ytterligare 90 000 kronor. Vi har tillstyrkt yrkandet om detta belopp, som skall gå till verksamheten vid Algot Holmberg och Söner AB.

Herr talman! Med detta ber jag få yrka bifall till reservationen 10 vid detta betänkande.

I detta anförande instämde herr Hedin (m).

Herr HEDSTRÖM (s):

Herr talman! Under punkten 46, Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling, har vi inom utskottet behandlat ett par motioner i vilka krävs höjning av anslaget. Motionärerna vill höja det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget på 255 000 kronor till 345 000 kronor, alltså en höjning med 90 000 kronor. Det speciella anslaget till Algot Holmberg och Söner AB bör enligt motionärerna höjas emedan det växtförädlingsarbete som bedrivs av företaget, främst beträffande sojabönan, anses vara ett stort samhällsintresse. För att täcka denna ökade kostnad föreslår motionärerna i motionen 931 att anslaget till jordbruksforskning minskas med motsvarande belopp.

Jag kan gärna instämma i omdömet att förädlingen av sojabönan är ett samhällsintresse. Men förslaget att pengarna skall tas från anslaget till jordbruksforskning kan i varje fall utskottsmajoriteten inte ansluta sig

till. Vi hade liknande framställningar vid fjolårets riksdag, och de avslogs då. När nu Kungl. Maj:t har föreslagit oförändrade anslag till Algot Holmberg och Söner AB och till Weibullsholm har utskottet biträtt detta förslag.

Vi kanske bör erinra om att Algot Holmberg och Söner AB ägs av W. Weibull AB. Därför får man förutsätta att ett nära samarbete beträffande växtförädlingsarbetet äger rum mellan de båda företagen. Weibulls erhåller rätt betydande inkomster genom växtförädlingsavgifterna, och vidare kan nämnas att anslag utgår till Weibull AB också från statens råd för skogs- och jordbruksforskning.

Som redan nämnts gäller förädlingen av sojabönan försök att få fram en alternativ gröda till stråsåden, och det är naturligtvis bra. 1972 års jordbruksutredning har emellertid enligt sina direktiv att undersöka vilka metoder som kan användas för att undvika en permanent överskottsproduktion på spannmålsområdet och då kommer, förmodar jag, sojabönan in i bilden.

Som en ytterligare kommentar till motionen 931 kan sägas att statens råd för skogs- och jordbruksforskning vid fördelning av medel till jordbruksforskningen redan nu torde ha möjlighet att stödja förädlingen av sojabönan.

Det skulle givetvis vara mycket intressant att vid detta tillfälle gå in i en debatt om de frågor som herr Larsson i Borrby och herr Nilsson i Trobro tog upp, men som alla ledamöter nu börjar känna på sig medger tiden inte detta. Jag ber därför, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten 46.

Herr LARSSON i Borrby (c) kort genmäle:

Herr talman! Av herr Hedströms anförande kunde det kanske verka som om det till Weibullsholm utgick stora statliga bidrag till försöksverksamhet och att man från de anslagen skulle kunna föra över medel till forskning och förädling av sojabönan. I det sammanhanget vill jag erinra om att anslaget till Weibullsholm är så blygsamt som 225 000 kronor, och det har det varit i många år. Det utgör ungefär 4 procent av det anslag som utgår till det konkurrerande forskningsföretaget, det statliga utsädesbolaget i Svalöv.

Herr NILSSON i Trobro (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill gärna säga till utskottets talesman att visserligen stod där i vår motion 931 att vi kunde överföra dessa pengar från jordbruksforskningen till Algot Holmberg och Söner AB, men i det fallet har reservanterna inte biträtt motionärernas önskemål utan gjort ett direkt yrkande om 90 000 kronor.

Här nämnes att det utgår anslag från statens forskningsråd, men mig veterligt har inte Algot Holmberg och Söner AB erhållit något sådant anslag, i varje fall inte till den här förädlingen av sojabönan.

Herr HEDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herrar Larsson i Borrby och Nilsson i Trobro vill jag säga, att förädlingsarbetet beträffande sojabönan väl inte ännu kan

innebära så höga kostnader att inte det här stora och kapitalstarka företaget skulle kunna bedriva det än så länge.

När verksamheten har utvecklats så att det kan krävas ökade statliga insatser kommer nog frågan i ett annat läge, och då kan vi kanske ta upp den på ett annat sätt. Men jag vill hävda att i dag vet vi ännu för litet om huruvida sojabönan kan bli ett verkligt alternativ till andra grödor, och därför avvaktar vi med intresse den fortsatta utvecklingen i fråga om förädlingsarbete på det här området.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c):

Herr talman! Under punkten 37 har utskottet yttrat sig över en motion av herr Åsling och mig angående forskningsbidraget till Norrlands jordbruk. Motionen har inte helt vunnit utskottets bifall. Jag vill i alla fall påpeka att just nu försiggår en omvandling i mycket stor utsträckning av jordbruket i Norrland, en omvandling som samhället satsar rätt stora pengar på. I det läget är det självfallet också angeläget att forskningsidan följer med, så att de resultat och rön som där kommer fram kan komma jordbruket till del.

Jag vill inte skymma undan att det har satsats åtskilligt på forskning i Norrland, framför allt i den anläggning vid Röbbäcksdalen som invigdes i fjol. Men när det gäller driftkostnadsanslagen för den verksamhet som där skall bedrivas uppkommer faktiskt inte oväsentliga underskott, om man skall göra det forskningsarbete som rimligen borde göras.

Jag skulle här kunna räkna upp åtskilliga exempel som visar att det har hänt alltför litet på forskningsidan under de här åren när det gäller Norrlandsjordbruket, men jag skall inte ge mig in på det. Jag hoppas i alla fall att herr jordbruksministern, som i andra sammanhang har visat sig välvillig mot Norrlandsjordbruket, också i en kommande budget tar upp den här frågan till allvarlig prövning.

Låt mig också säga ett par ord — jag skall inte uppta tiden länge — angående den biträdande professuren i miljöanpassat skogsbruk. Det förslag som utskottet har lagt fram är utförligt motiverat, och jag skall inte gå in på några detaljer. Jag vill bara påpeka att skogen i alla fall är någonting som ur både ekonomisk synpunkt och miljösynpunkt spelar en utomordentligt stor roll.

Jag har på den här punkten liksom på en del andra punkter, som jag inte skall gå in på, känt en viss tveksamhet inför att föreslå medel för ytterligare insatser. I det här fallet har jag ändå ansett att eftersom situationen faktiskt är att den forskning som det här är fråga om kommer nära inpå både arbetslivet och de enskilda människorna i deras dagliga uppgifter, så är den av så utomordentligt stor betydelse att man rimligen bör göra den insats som det här gäller. Det har ifrågasatts om ändå inte insatserna är tillräckligt stora, och man har framhållit att forskning redan pågår på detta område. Just i fråga om den här detaljen är det klart att det inte pågår någon forskning av den omfattning som skulle vara önskvärd.

Vi hade i går, som här tidigare nämnts, en mycket intressant konferens där man var inne på dessa frågor. Skall vi döma av de i vissa fall överdådigt självsäkra uttalanden som gjordes, så kanske det inte skulle

behövas någonting. Men hela den debatt kring dessa problem som ändå förs, där både forskare och lekmän är inblandade, ger ju ett rätt klart besked om att ännu har man inte kommit särskilt långt i forskningen på det här området. Det finns all anledning att se till att man så snart som möjligt kan få ett forskningsarbete som leder till praktiska resultat. Det kan inte undanskymmas att det speciellt när det gäller skogen finns utomordentligt stora problem. Atskilliga av de insatser som har gjorts på den skogliga sidan under år som varit -- bl. a. hyggesbränningar -- har visat sig utomordentligt illa placerade och har inte alls fyllt den avsedda uppgiften, säkerligen på grund av att det saknades erfarenhet och forskning. Man hade inte vetskap om vad man egentligen gav sig in på. Inför den förändring som skogsbruket nu upplever finns ju all anledning att försöka undvika sådana misstag som tidigare har begåtts.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 37

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3

Herr FÖRSTF. VICE TALMANNEN yttrade:

Propositioner ställes först i fråga om inrättande av tjänst som universitetslektor i byggnadsteknik och därefter i fråga om inrättande av tjänst som statsagronom i produktkvalitet. Därpå företages utskottets hemställan i övrigt till avgörande i ett sammanhang.

Inrättande av tjänst som universitetslektor i byggnadsteknik

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 a av herrar Hansson i Skegrie och Antby i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hansson i Skegrie begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 37 mom. 3 såvitt avser inrättande av tjänst som universitetslektor i byggnadsteknik röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 a av herrar Hansson i Skegrie och Antby i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hansson i Skegrie begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	181
Nej	—	79
Avstår	—	8

Fredagen den
23 mars 1973

*Utbildning och
forskning*

Inrättande av tjänst som statsagronom i produktkvalitet

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 a av herrar Hansson i Skegrie och Antby i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Utskottets hemställan i övrigt

Bifölls.

Punkterna 38-41

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 42

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Mossberger m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Mossberger begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 42 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Mossberger m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Mossberger begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	142
Nej	—	123
Avstår	—	3

Punkterna 43-45

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 46

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Hansson i Skegrie m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 46 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Hansson i Skegrie m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrbö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 137
Nej — 130
Avstår — 2

Punkten 47

Utskottets hemställan bifölls.

På förslag av herr förste vice talmannen beslöt kammaren att till ett senare sammanträde uppskjuta behandlingen av dels övriga punkter i detta betänkande, dels återstående på dagens föredragningslista upptagna utskottsbetänkanden.

§ 7 Ang. försvarsviljan hos studentgrupperna

Herr försvarsministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr Björcks i Nässjö (m) den 30 januari framställda interpellation, nr 25, och anförde:

Herr talman! Herr Björck i Nässjö har mot bakgrunden av en undersökning angående vissa attityder hos studenterna vid Uppsala universitet frågat mig dels vilka slutsatser jag drar av undersökningen beträffande försvarsviljan hos studentgrupperna, dels om jag anser det vara befogat att nu vidta åtgärder för att stärka försvarsupplysningen.

Som svar på herr Björcks första fråga vill jag påpeka att beredskapsnämnden sedan 1952 gjort en serie undersökningar rörande försvarsattityder hos vuxna. Vid den undersökning som gjordes vintern 1971 framkom bl. a. att ifrågavarande attityder varit relativt oförändrade sedan 1968. Omkring 75 procent svarade ja på frågan om de anser att vårt land bör göra väpnat motstånd mot en angripare även om utgången synes oviss. Beträffande ungdomsgrupperna 18–29 år kunde emellertid en minskning av försvarsviljan förmärkas.

Då det således syntes klart att försvarsattityden hos ungdom skilde sig från den hos vuxna gjorde beredskapsnämnden under våren 1971 en undersökning som särskilt syftade till att utröna försvarsattityden hos ungdom i åldern 12–24 år. Det framkom då att två tredjedelar av ungdomen anser att vårt land bör göra väpnat motstånd vid konventionellt anfall. Någon betydande skillnad beträffande inställningen till försvaret finns alltså inte mellan generationerna. Däremot konstaterades en väsentlig skillnad mellan attityderna hos å ena sidan ungdom som studerar vid universitet och högskolor och å andra sidan hos ungdom som förvärvsarbetar. Sålunda var 72 procent av den förvärvsarbetande ungdomen beredd att göra väpnat motstånd mot endast 52 procent av studenterna.

I syfte att få fram ytterligare kunskaper om inställningen till försvarsfrågan beslöt beredskapsnämnden våren 1972 att företa en

Nr 52

Fredagen den
23 mars 1973

*Ang. försvarsviljan
hos studentgrup-
perna*

Fredagen den
23 mars 1973

*Ang. försvarsviljan
hos studentgrup-
perna*

särskild studie av studenternas attityder till samhälle och försvar. Vid undersökningen, som gjordes bland studenterna i Uppsala, togs med faktorer som kunde tänkas ha betydelse för dessa attityder och för de förändringar som de bedömdes kunna ha undergått. Resultatet av denna undersökning publicerades i januari i år. Det framgick bl. a. att något över 61 procent av studenterna i Uppsala är positiva till väpnat motstånd vid angrepp. Detta är en väsentligt högre siffra än den som framgick av ungdomsundersökningen men lägre än vad som gäller för genomsnittet av befolkningen. Det framgår av materialet i övrigt bl. a. att studenterna är kritiska till försvarskostnaderna och har en generös attityd till dem som inte vill göra värnplik. Studenterna visade sig ha något större kunskaper om de säkerhetspolitiska frågorna än övriga grupper.

Enligt min mening bör man inte dra långtgående generella slutsatser på grundval av en undersökning av detta slag. Det framgår av undersökningen att äldre studerande är mer positiva till försvaret än yngre. Av andra undersökningar framgår att akademiker blir mera positiva till försvaret när de kommer ut i förvärvslivet. Vidare bör framhållas att studenternas attityder till samhället i övrigt ofta är negativ. Man misstror politikerna och är kritisk mot representanter för både den offentliga och den enskilda sektorn i vårt samhälle. Detta förhållande är ingalunda unikt för vårt land. Studenter i stora delar av världen har under senare år visat samma inställning.

Beträffande herr Björcks andra fråga vill jag först anknyta till en formulering i hans interpellation. Han säger där att "någon aktiv verksamhet för att höja försvarsviljan förekommer sålunda knappast från officiellt håll". Han antyder vidare att beredskapsnämnden för psykologiskt försvar här kunde komma in i bilden.

Varken beredskapsnämnden eller något annat statligt organ har till uppgift att bedriva verksamhet i syfte att stärka försvarsviljan, och enligt min uppfattning bör statliga organ inte heller i fredstid tilldelas sådana uppgifter. Detta hindrar dock inte att myndigheterna bedriver försvarsupplysning. Verksamhet som direkt syftar till att stärka försvarsviljan bör förbehållas de politiska partierna och andra icke-statliga organ. Bl. a. gör här Centralförbundet Folk och försvar och de frivilliga försvarsorganisationerna en värdefull insats.

Försvarsupplysning förekommer i många olika sammanhang. För skolans undervisning och yrkesvägledning har t. ex. under senare år framställts ett antal moderna utbildningspaket om totalförsvaret. Under värnpliktsutbildningen ges det också stora möjligheter till information. I samband med det senaste försvarsbeslutet gjordes stora ansträngningar för att offentliggöra så mycket bakgrundsmaterial som möjligt. Detta tror jag har bidragit till att få till stånd en bredare debatt om vårt försvar.

Jag vill slutligen understryka att politiker och andra opinionsförmedlare även beträffande försvarsupplysningen har en viktig uppgift.

Svaret på herr Björcks andra fråga är att den nämnda undersökningen inte ger mig anledning att vidta några särskilda åtgärder.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min interpellation. Sedan den ställdes har åtminstone en händelse inträffat

som ger anledning till en viss eftertanke på detta område. Det gäller filmen om Viggen, som haft premiär och som just nu visas på offentlig biograf här i Stockholm.

Filmen är producerad i samarbete mellan Dramatiska institutet och konsthögskolan. Den är bekostad med statsmedel, och kostnaden för filmen kan uppskattas till omkring 200 000 kronor. Sällan har jag sett en så propagandistisk film som denna. Dess huvudsyfte är inte att objektivt belysa Viggenprojektets tillkomst utan att förlöjliga olika personer och myndigheter. Man har hänsynslöst klippt i intervjuerna för att få fram komprometterande uttalanden. Dessa illustreras med helt ovidkommande bilder, också dessa med syfte att förlöjliga och misstänkliggöra.

Nu skall det sägas att en del av de inblandade sannerligen själva hjälper producentgruppen genom att låta sig luras ut på hal is alldeles i onödan. Denna film, som nu alltså visas för fullt i Stockholm, bryr sig inte det allra minsta om att ta upp de säkerhetspolitiska aspekterna för vårt land, inte de andra försvarsalternativ som står till buds i stället för Viggen eller någonting annat i den stilen. Det verkar som om man utgår ifrån att ett svenskt luftförsvar över huvud taget är onödigt. Paradoxalt nog visar man i den här filmen flitigt bilder från de amerikanska bombningarna i Vietnam. Men vänstern och de som propagerar mot ett svenskt försvar tycks märkligt nog utgå ifrån att ingen någonsin kommer att bomba Sverige och att vi inte behöver något luftförsvar. I sitt förblindade USA-hot borde det väl annars ha varit konsekvent att de utgått ifrån att USA kanske en dag skulle komma att behandla Sverige på samma sätt som man behandlat Vietnam. Men logik är nu inte de extrema vänstergruppernas starka sida.

Vad har nu Viggenfilmen med min interpellation att göra? Jo, den är ett utmärkt exempel på hur skattemedel används för att bedriva försvarsnegativ propaganda. I sin falskhet är Viggenfilmen ett utmärkt instrument för att misstänkliggöra vårt försvar och vår säkerhetspolitik. Herr försvarsministern medverkade ju själv i filmen och blir liksom alla andra medverkande förlöjligad. Det finns faktiskt inte någon medverkande i den här filmen som inte framställs som en skum figur. Jag kan inte förstå hur politiker och representanter för näringslivet och totalförsvaret ställer upp i filmer av detta slag. De borde ju veta att vad de än säger, hur rätt de än har, så kommer deras uttalanden att förvrängas och de kommer att framställas så att folk skrattar åt dem. Att SAAB ställer sitt filmmaterial till förfogande för denna vänsterfilmgrupp får väl ändå också anses vara ganska naivt. Det kan väl inte ha varit särskilt svårt att räkna ut vad filmen skulle användas till.

Självfallet har jag ingenting emot att Viggen liksom övriga delar av vårt försvar utsätts för en kritisk granskning. Försvaret kan inte räkna med några privilegier i det hänseendet. Men filmen om Viggen är i första hand ute efter att skada vårt försvar. Den är ett exempel bland många på den försvarsnegativa propaganda som sker ohöljt i det här landet utan att någon reagerar särskilt mycket.

I interpellationssvaret säger försvarsministern att den sjunkande försvarsviljan bland ungdomen inte är unik för vårt land utan att motsvarande tendenser också finns på andra håll i världen. Detta tycker

Nr 52

Fredagen den
23 mars 1973

---

*Ang. försvarsviljan
hos studentgrup-
perna*

Fredagen den
23 mars 1973.

*Ang. försvarsviljan
hos studentgrup-
perna*

jag inte är något särskilt starkt argument. Dels är det väl tveksamt om försvarsviljan verkligen är sjunkande över hela världen – vad vet herr Andersson t. ex. om försvarsviljan inom östblocket – dels hjälper detta ju inte oss särskilt mycket, även om det skulle stämma.

Så till frågan om beredskapsnämndens för psykologiskt försvar roll i sammanhanget. Jag har inte krävt att denna skall bli något sorts huvudorgan för en statligt dirigerad försvarsupplysning. Vad jag avsett är att denna nämnd borde ta sig en funderare på hur vi skall få till stånd en aktivering av försvarsviljan. Sedan får vi ta ställning till de förslag som nämnden kan komma fram till.

Försvarsministern nämner i interpellationssvaret skolan och de frivilliga försvarsorganisationerna. Detta är just exempel på möjliga framkomstvägar. För skolans del gäller det emellertid att avsätta tillräckligt utrymme för totalförsvarsinformation på schemat och se till att lärarna får en lämplig utbildning för att kunna ge försvarsinformation. Här brister det i dag synnerligen kraftigt. Jag har själv under många år följt skolans insatser på området. Det är bara att konstatera att det utrymme som avsatts är för litet. Men vad värre är: en del av den s. k. informationen förtjänar inte namnet. Det är ingen hemlighet att många lärare med större eller mindre vänstersympatier struntar i undervisningen på denna punkt. I stället ägnar de sig åt långa diskussioner om vapenvägran, civilmotstånd och dylika ting. För inte så länge sedan var jag under drygt fem år ordförande i ett politiskt ungdomsförbund och fick nära nog varje vecka rapporter från våra medlemmar om hur försvarsupplysningen nonchalerades i skolorna.

I vad gäller de frivilliga försvarsorganisationerna vet försvarsministern lika väl som jag att de har alltför knappa resurser för att kunna bedriva någon utåtriktad försvarsupplysning. Man har fullt upp att göra med den egna utbildnings- och övningsverksamheten. Här skulle man annars kunna tänka sig att ställa ökade medel till dessa organisationers förfogande så att de kan nå ut till vida grupper. Liksom när det gäller skolan tänker jag inte minst här på kvinnorna, som av naturliga skäl missar den försvarsinformation som ges under värnpliktstiden.

Folk och försvar, som försvarsministern nämner, gör förvissa goda insatser, men denna organisation är ju genom sin uppbyggnad bunden till att bara lämna information om den försvarspolitik som riksdagen beslutat om och kan inte gå ut och driva någon mera aktiv försvarsupplysningsverksamhet. Jag vill emellertid gärna vitsorda att Folk och försvarsverksamhet är uppskattad inom Organisationsverige. Men den har alltså vissa begränsningar.

Vad slutligen totalförsvarsmyndigheterna beträffar kan man tänka sig att förstärka deras informationsavdelningar, inte minst på det lokala och regionala planet. Men för detta saknas i dag medel.

Herr talman! Det är med tillfredsställelse jag noterar att försvarsministern understryker vikten av att politiker och andra opinionsförmedlare gör en insats i försvarsupplysningssyfte. Där finns emellertid i dag enorma brister. Få ledande politiker inom socialdemokratien – jag undantar herr försvarsministern själv – har på senare år visat någon större aktivitet i detta avseende. Man får ett intryck av att det inom socialdemokratien inte

är någon merit utan snarare en belastning att syssla med försvarsfrågor och ägna sig åt försvarsupplysning. Det är faktiskt tunnsått med uttalanden i försvarspositiv riktning från herr Anderssons partivänner, om man följer massmedia.

Jag tycker att politikerna här har ett betydande ansvar, som de inte riktigt har levt upp till. Undfallenheten mot extrema försvarsfientliga grupper har varit alldeles för stor. Rädslan att stöta sig med etablerade tyckare i massmedia har måhända också haft en avhållande effekt på de politiker som i och för sig i grunden intagit en försvarsvänlig attityd.

Herr talman! Jag är bekymrad över den utveckling som den s. k. Uppsalaundersökningen visar. Jag skall inte uppta tiden med att referera dess resultat. Det har jag redan gjort i min interpellation. Klart står dock att den sjunkande försvarsviljan och de minskande kunskaperna om vårt totalförsvar är beklagliga. Jag tycker det är synd att försvarsministern inte ser allvarigare på detta problem än han gör att döma av hans interpellationssvar. Enligt min mening borde situationen föranleda snabba och omfattande åtgärder för att höja försvarsviljan i vårt land.

Herr försvarsministern ANDERSSON:

Herr talman! Det sista herr Björk sade i sitt anförande, att vi måste vidtaga snabba och kraftfulla åtgärder för att höja försvarsviljan, borde kanske åtföljas av en katalog med förslag till hur detta borde ske.

Jag har i tidigare debatter i denna fråga, särskilt med herr Bohman för precis två år sedan, erinrat om att det viktigaste är de insatser som vi politiker kan göra. Den svaga försvarsvilja som Uppsalaundersökningen visar hos studenterna kan ju rimligen inte anses bero på att studenterna är helt okunniga och nonchalanta inför problemet. Undersökningen visar tvärtom att de vet mer om försvaret än den övriga delen av befolkningen. Men de har tydligen en rotad övertygelse om att det svenska försvaret inte har någon uppgift inom säkerhetspolitiken. De anser att försvarskostnaderna är för höga och tror inte att vårt land har någon möjlighet att kunna försvara sig. De har en försvarsnegativ inställning och en annan uppfattning om svensk säkerhetspolitik än vi har i denna kammare, vi som fattat beslut om utformningen av försvaret. Här finns bara en möjlighet att verka för att få vår säkerhetspolitik accepterad hos ungdomsgrupperna, nämligen att gå ut och försöka övertyga dem om att vi har rätt. Vi måste diskutera!

Man kan inte övertyga dem genom att skicka ut aldrig så mycket upplysning om hur försvaret ser ut och fungerar, när de på sina vägar har kommit till den uppfattningen att det är ett onödigt försvar. Stora grupper har kommit till den övertygelsen.

Den opinionsundersökning som gjordes kan kanske också ge en del av bakgrunden till varför försvarsnegativismen har satt sig så fast hos t. ex. Uppsalastudenterna. På mycket kort tid har ju deras inställning till politiska partier, representerade i denna kammare, totalt förändrats. I en motsvarande undersökning år 1964 sympatiserade 71 procent av Uppsalastudenterna med de tre borgerliga partierna. År 1972 var det bara 40 procent som gjorde det, medan under samma tid t. ex. sympatierna för vänsterpartiet kommunisterna, som ju också är representerat här, har

Fredagen den
23 mars 1973

*Ang. försvarsviljan
hos studentgrup-
perna*

ökat med 19 procent, sympatierna för socialdemokraterna med 4,5 procent och sympatierna för kfml-grupperna med 6,3 procent. — Om denna undersökning är riktig har alltså på så kort tid som åtta år skett en förändring i de politiska sympatierna, vilket kanske också ger något av bakgrunden till att försvarsnegativismen blivit så stark.

Jag tar gärna emot alla uppslag om hur man skall försöka påverka det svenska folket, och då framför allt ungdomarna, för att få dem att se mera positivt på den svenska säkerhetspolitiken. Men vad jag inte gärna vill acceptera är att vi låter statliga ämbetsverk under fredstid syssla med att försöka påverka människor — hittills har vi varit eniga om att inte tillåta detta. Det måste vara en fri opinionsbildning, och här är det de politiska partierna och de politiska ungdomsförbunden som har det stora ansvaret. Jag skall gärna instämma med herr Björck i att vi riksdagsledamöter deltar för litet i dessa debatter, men jag tycker det är fel att säga att det särskilt är de socialdemokratiska riksdagsmännen som härvidlag är passiva; det finns dock en grupp av socialdemokratiska riksdagsmän som, så långt jag förstår, tämligen ofta — nästan ständigt — ligger ute på fältet och diskuterar de här frågorna, inte minst inom fackföreningsrörelsen och arbetarrörelsen, där det råder delade meningar om försvaret. Många av oss är ofta ute på universiteten och högskolorna och tar där upp öppna och fria och långa debatter i försvarsfrågan.

Någon annan väg kan jag inte se att vi har att gå. Vi bör naturligtvis erinra oss att i en tid, när praktiskt taget alla människor anser att det är fredligt och lugnt hos oss och inga krigshot i vår världsdal, är mottagligheten för upplysning i försvarsfrågan naturligtvis inte lika stor som i tider av krig eller krigshot. Jag tror detta är en avgörande orsak.

Att tillmäta den här undersökningen alltför stor betydelse tror jag vore fel. Vi vet ändå att en mycket stor del av det svenska folket är beredd att försvara landet, om det skulle bli krig. Våra två gånger om året genom beredskapsnämndens försorg utförda opinionsundersökningar visar att vi har en stark försvarsvilja. Jag tror nog att den svenska ungdomen efter hand kommer att lika positivt som den övriga befolkningen omfatta de synpunkterna.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Herr försvarsministern efterlyste en katalog på åtgärder från min sida. Jag vet inte riktigt om försvarsministern lyssnade på vad jag sade i mitt inlägg, men jag skisserade faktiskt där en katalog. Jag nämnde ökade möjligheter för de frivilliga försvarsorganisationerna att bedriva en utåtriktad försvarsupplysning. Jag nämnde skolans roll i sammanhanget, att man såg till så att rimlig tid avsattes för försvarsupplysning och att lärarna fick en utbildning för detta ändamål. Jag nämnde också att man skulle ge de olika försvarsgrenarna, inte minst på lokal och regional nivå, möjligheter till en förbättrad informationsverksamhet. Jag skall naturligtvis, om herr försvarsministern så vill, ge ytterligare exempel på detta; om herr försvarsministern skaffar fram resurserna, skall jag nog stå för tipsen.

Men, herr talman, jag tyckte att det var ganska intressant att höra försvarsministern hävda att denna försvarsnegativism beror på att

partisympatierna förskjutits åt vänster. Bl. a. nämnde han att hans parti bland universitetsstudenterna fått ökade sympatier. Om man nu är logisk, måste konsekvensen då rimligtvis bli att herr försvarsministern anser att studenter som sympatiserar med hans parti är mindre försvarspositiva. Som en liten lustighet i sammanhanget kan jag nämna en annan sak. Vad försvarsministern inte talade om när han nämnde hur vänstersympatierna hade förskjutits var att vänsterpartiet kommunisterna år 1964 - KFML fanns ju inte då - hade 1 procent av sympatierna vid universiteten. I dag, herr talman, har vpk plus KFML 27 procent av sympatierna, medan herr försvarsministerns eget parti blott kan redovisa 24,3 procent. Bland studenterna finns alltså fler vpk- och KFML-sympatisörer än socialdemokratiska sympatisörer.

Politikerna har ett avgörande ansvar, men frågan är då hur detta ansvar skall utformas. Det var inte min mening att kritisera de socialdemokratiska riksdagsmän som försöker delta i försvarsdebatten - många gör det med stora kunskaper. Men jag menar att de är alldeles för få. Det är sällan man ser t. ex. statsråd - utöver herr försvarsministern - i sina val- eller förstamajtal eller andra anföranden ta upp försvars- och säkerhetspolitiska frågor. Jag brukar läsa TT-referaten från mötena, men man hittar ytterligt sällan någonting i den vägen. Och detta har naturligtvis sin inverkan.

Sedan skulle jag vilja ställa en fråga till försvarsministern. Han nämnde att vi två gånger per år gör undersökningar om försvarsviljan. Tidningen Aftonbladet har på sin ledarsida framfört tanken att det är dags att helt slopa försvarsattitydsundersökningarna. Jag skulle vilja fråga om herr försvarsministern delar den uppfattningen.

Till slut, herr talman! Uppsalaundersökningen ger ju skrämmande siffror när det gäller försvarsviljan. Låt mig bara göra några korta axplock. Endast 50 procent anser det vara riktigt att den manliga befolkningen i landet skall göra värnplikt. Det är bara 61,4 procent som anser att vi skall försvara oss om vi blir angripna med våld, medan paradoxalt nog 67 procent anser att det är riktigt av befrielseörelser att använda våld runt om i världen. Någonstans måste här finnas ett litet glapp i logiken; man kan alltså tänka sig våld i vissa länder, dock inte om det gäller att försvara vårt politiska demokratiska system.

Herr försvarsministern ANDERSSON:

Herr talman! Jag anser att attitydundersökningarna bör fortsätta. Det är en tillgång att ha dem i en serie som har pågått ända sedan början av 1950-talet.

Det är naturligt att statsråd, ansvariga för andra områden än försvaret, inte gärna går ut med några TT-tal om försvaret såvida vi inte befinner oss i ett kritiskt läge. Det överlämnar man nog med rätta åt försvarsministern och hans medhjälpare. Däremot har som bekant statsministern och utrikesministern vid flera tillfällen gjort uttalanden till stöd för den svenska säkerhetspolitiken.

Det är klart att den ökning av sympatierna för vänstergrupperna som Uppsalaundersökningen visar kan ha bidragit till att vi får en så negativ bild av Uppsalastudenternas inställning i försvarsfrågan. Det måste få

Fredagen den
23 mars 1973

*Ang. försvarsviljan
hos studentgrup-
perna*

betydelse att ungdomens sympatier för moderata samlingspartiet, som år 1964 var 30 procent i en motsvarande undersökning, förra året bara var 12 procent. Alla vi här i kammaren vet att de som har sympatier för moderata samlingspartiet i allmänhet också har sympatier för försvaret. Ingen förnekar att moderata samlingspartiet är det parti i Sverige som genom tiderna satt försvarsfrågan högst på sitt program.

Det är över huvud taget sådana förändringar i ungdomarnas attityder till det etablerade samhället, där försvarsfrågan ingår, som vi skall uppmärksamma. Det finns ingenting annat för herr Björck i Nässjö att göra än att ge sig av till Uppsala universitet och till andra universitet och där försöka återvinna förtroendet för hans parti liksom vi måste återvinna förtroendet för vårt parti och därmed också förtroendet för vår politik i försvarsfrågan. Vi måste ut och slåss i försvarsfrågan. Det är enda sättet att vinna ungdomarna för försvaret. Vi måste övertyga dem om att vår försvarspolitik är den riktiga.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! I och för sig är jag naturligtvis ibland mest tacksam över att regeringen låter herr försvarsministern göra de försvarspolitiska uttalandena. Vad jag avsåg var att även andra inom regeringen då och då kunde kosta på sig att följa upp försvarsdebatten. Det finns faktiskt ett mycket gott skäl. Försvaret är en samhällsaktivitet som kostar mycket pengar, och därför borde det väl ligga i hela regeringens intresse att följa upp och motivera den verksamhet som man har varit med om att besluta.

Ja, herr försvarsminister, jag vet att nedgången i försvarsviljan naturligtvis beror på en förskjutning i de politiska sympatierna. Vi är ense om att politikerna måste göra en mycket betydande insats för att förbättra situationen. Jag har som sagt skisserat en liten katalog som jag tror, utöver våra egna insatser, skulle kunna hjälpa till att förbättra situationen.

Vi är alltså ense om hur läget är. Skillnaden i våra uppfattningar är kanske den att jag bestämt vägrar att acceptera en fortgående nedgång i försvarsviljan. Jag anser att vi skall vidta alla upptänkliga åtgärder för att ändra på den utvecklingen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner:

Nr 32 med förslag till lag om ändring i giftermålsbalken, m. m.

Nr 68 med förslag till lag om ändring i lagen (1938:274) om rätt till jakt, m. m.

Nr 80 angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1973/74

Nr 85 angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73

§ 9 Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

Nr 16 med anledning av propositionen 1973:34 med förslag till lag om ändring i lagen (1973:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Skatteutskottets betänkanden

Nr 14 i anledning av motioner om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål

Nr 15 i anledning av motioner angående befrielse från arvsskatt för de fria trossamfunden

Nr 16 i anledning av motioner angående realisationsvinstbeskattningen vid avyttring av fastighet

Försvarsutskottets betänkande

Nr 12 med anledning av propositionen 1973:18 angående livränta till vissa personer

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

Nr 11 i anledning av motioner om obligatorisk begravningsförsäkring m. m.

Nr 12 i anledning av motion om förbättrat rättsskydd i socialförsäkringsärenden

Nr 13 i anledning av motioner angående ersättning för privatläkervård m. m.

Socialutskottets betänkanden

Nr 1 i anledning av propositionen 1973:5 angående ratificering av ändring i internationella arbetsorganisationens stadga

Nr 2 i anledning av motioner angående semesterlagstiftningen

Nr 3 i anledning av motion om riktlinjer för en inre miljöpolitik

Nr 6 i anledning av propositionen 1973:16 med förslag till samordning av civil och militär läkemedelsförsörjning m. m.

Utbildningsutskottets betänkanden

Nr 7 i anledning av propositionen 1973:1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till centrala universitetsmyndigheter m. m. jämte motion

Nr 8 i anledning av propositionen 1973:1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till universiteten m. m. jämte motioner

Nr 9 i anledning av propositionen 1973:1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till vissa högskolor m. m. jämte motioner

Nr 10 i anledning av propositionen 1973:1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till forskningsråden inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde m. m. jämte motioner.

Trafikutskottets betänkanden

Nr 1 i anledning av propositionen 1973:1 i vad avser utgifterna på driftbudgeten för budgetåret 1973/74 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

Nr 6 i anledning av motioner rörande utrikesterminalen på Arlanda samt Bromma flygplats, m. m.

Jordbruksutskottets betänkanden

Nr 10 i anledning av motioner angående hyggesplöjning

Nr 11 i anledning av motion angående den högmekaniserade avverkingen av skog

Nr 12 i anledning av motioner angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

Nr 13 i anledning av motioner om åtgärder mot buller

Näringsutskottets betänkanden

Nr 21 i anledning av motion om förstatligande av viss byggnadsmaterialindustri

Nr 22 i anledning av motioner angående AB Allmänna förlaget

Nr 24 i anledning av motion om översyn av de privata bevakningsföretagens ställning och funktioner

Nr 25 i anledning av propositionen 1973:26 angående ny ordning för auktorisation av revisorer m. m. jämte motioner

Civilutskottets betänkande

Nr 10 i anledning av propositionen 1973:1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 för stöd till allmänna samlingslokaler m. m. jämte motioner

§ 10 Anmäldes och bordlades följande motioner:

Nr 1624 av herr *Ernulf*

Nr 1625 av fru *Kristensson m. fl.*

Nr 1626 av fru *Kristensson m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:23 med förslag till lag om ändring i jordabalken, m. m.

Nr 1627 av herr *Clarkson m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:27 angående samordning av den civila och militära flygtrafikledningen i en organisation, m. m.

Nr 1628 av fröken *Mattson m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:43 med förslag till lag om ändring i lagen (1972:650) om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare

§ 11 Utsträckt motionstid

Ordet lämnades på begäran till

Herr PERSSON i Heden (c), som yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa att kammaren ville besluta att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 53 angående bidrag till viss busstrafik, m. m. måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till första plenum efter torsdagen den 5 april.

Jag tillåter mig dessutom hemställa att kammaren ville besluta att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 49 med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),

m. m. och Kungl. Maj:ts proposition 56 med förslag till lag om arbetslöshetsförsäkring m. m. måtte med hänsyn till ärendenas omfattning utsträckas till första plenum efter fredagen den 6 april.

Nr 52

Fredagen den
23 mars 1973

Vad herr Persson i Heden hemställt bifölls.

§ 12 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen av

Nr 152 Herr *Enskog* (fp) till herr handelsministern om åtgärder mot olycksfall med s. k. smällare:

Ämnar statsrådet vidtaga några speciella åtgärder för att minska riskerna för skador av s. k. smällare i samband med det stundande valborgsmässa- och påskfirandet?

Nr 153 Herr *Ullsten* (fp) till herr civilministern angående regeringens handläggning av frågor som rör kommunsammanläggningar:

Vilka konsekvenser får riksdagens beslut i anledning av civilutskottets betänkande nr 6 för regeringens handläggning av frågor som rör kommunsammalläggningar?

Nr 154 Fru *Frænkel* (fp) till herr utbildningsministern om textremsor till valprogrammen i TV:

Vill statsrådet medverka till att samtliga program i TV under valrörelsen förses med textremsor så att döva och hörselskadade kan erhålla korrekt information?

§ 13 Kamraren åtskildes kl. 15.01.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert